

## AUTOPORTRET

*Lucian Blaga e mut ca o Lebădă  
În patria sa  
zăpada făpturii ține loc de cuvânt.  
Sufletul lui e în căutare  
în mută, seculară căutare  
de totdeauna,  
și până la cele din urmă hotare.*

*El caută apa din care bea curcubeul,  
El caută apa,  
din care curcubeul  
își bea frumusețea și neștiința.*

LUCIAN BLAGA

JUDEȚUL ALBA  
PATRIMONIUL CULTURAL NAȚIONAL

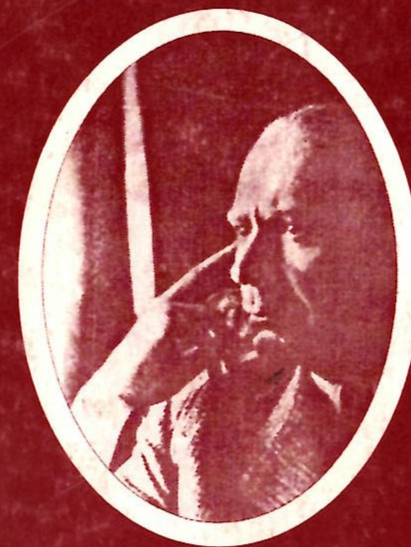
EDITORI:

MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR  
DIRECȚIA PENTRU CULTURĂ, CULTE ȘI PATRIMONIUL  
CULTURAL NAȚIONAL ALBA  
CENTRUL CULTURAL "LUCIAN BLAGA", PRIMĂRIA SEBEȘ

ISBN 973-8141-41-9

## Festivalul internațional "LUCIAN BLAGA"

Ediția a XXI-a



# CAIETELE BLAGA



Editura "ALTIP"  
Alba Iulia - 2002

Festivalul internațional "LUCIAN BLAGA" Ediția a XXI-a \* CAIETELE BLAGA



# CAIETELE BLAGA

Festivalul internațional "LUCIAN BLAGA"  
Ediția a XXI-a

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL  
"LUCIAN BLAGA"  
EDIȚIA A XXI-A  
2011

EDITURA  
"LUCIAN BLAGA"



BUCHAREST

2P-2.878

859.0  
B.56

# CAIETELE BLAGA

Festivalul internațional  
"LUCIAN BLAGA"

Ediția a XXI-a  
3-9 Mai 2001

Coordonatori:

Ion MĂRGINEANU  
Gheorghe MANIU

x 132.763

CENTRUL CULTURAL "LUCIAN BLAGA"  
BIBLIOTECA  
MUNICIPALA  
SEBEȘ

ALBA IULIA

2002

EDITURA "ALTIPI"  
ALBA IULIA



ISBN 973-8141-41-9

# CAIETELE BLAGA -

ram al eternității din același pom fructifer:  
CULTURA

"Caietele Blaga" (cu toate celelalte nume purtate până acum) au ajuns la nr. XXI. Ele nu sunt doar sinteza unei ediții a Festivalului internațional "Lucian Blaga" ci pulsul maturității și responsabilității individuale și colective în organizarea unor manifestări culturale și științifice de amploare la care au participat exegeți ai operei blagiene din țară și străinătate, istorici și critici literari, scriitori, traducători, profesori universitari, studenți, teologi de la mari instituții de învățământ, reviste, societăți literare, cercuri și cenacurii, ziare, radio și televiziune, dând o strălucire aparte unui fenomen unic și tulburător: Fenomenul Cultural Lucian Blaga, prin care cultura și literatura, arta și muzica au fost alimentate cu opere variate, subliniindu-se încă odată spiritul european al marelui cânturar, Fiu al Albastrului Luncrâm, cel care a plămădit din lut și Rugăciune un alt fel de aluat mirabilei semințe, un alt fel de spațiu: spațiul mioritic.

Regretăm, și de data aceasta, că unii dintre participanții la Ediția a XXI-a cu comunicări și referate nu ne-au lăsat nici nu ne-au trimis - în prealabil - aceste intervenții atât de apreciate. Sperăm că în actuala Ediție a Festivalului, cea de a XXII-a s-o facă, nu de altfel, dar lipsa acestora ciunțește ambianța spirituală a unei atmosfere literare de o adâncă moralitate.

Organizatorii Festivalului mulțumesc tuturor celor care au înțeles demersul nostru pentru "Integrala Blaga", pentru felul de a restitui valori autohtone în național și universal, singurii pomi fructiferi ai eternității, acum, când globalizarea își extinde tentaculele mai mult sau mai puțin cunoscute, perceptibile, explicate sau neexplicate.

Așadar, prin "Caietele Blaga", prin acest "Documentar" aducem laudă "... semințelor, celor de față și-n veci tuturor!"

Ion MĂRGINEANU

DIRECTOR

Direcția județeană pentru cultură,  
culte și patrimoniu cultural național Alba

132.763  
CENTRUL CULTURAL "LUCIAN BLAGA"  
BIBLIOTECA  
MUNICIPALĂ  
SIBIU

EMINESCU și LUCIAN BLAGA:  
intrarea lor spectaculoasă în literatură

Există similitudini surprinzătoare, cum încă nu s-a arătat, între debutul lui Eminescu și al lui Lucian Blaga în literatură, deși evenimentele se produc la o distanță de-o jumătate de veac. Avem în vedere nu debutul în presa provincială, rămas necunoscut cercurilor largi intelectuale, ci debutul prin care cei doi mari poeți, de mai târziu, își fac intrarea spectaculoasă în literatură.

Eminescu sosește la Viena pentru studii universitare în octombrie 1869, și intră în societatea studenților români și desfășoară o activitate susținută pentru organizarea serbării de la Putna, programată pentru august 1871, din cauza izbucnirii războiului franco-german. Epoca vieneză este și cea a marilor proiecte literare ale lui Eminescu, pe care le va desăvârși mai târziu. Acum se hotărăște să trimită "Convorbirilor literare", revista ieșeană o poezie, *Venere și Madonă* din aceste proiecte literare. Eminescu însoțește poezia cu o scrisoare care, din păcate, nu s-a păstrat. Iacob Negruzzi, redactorul revistei ieșene, evocă însă în *Amintiri din "Junimea"* întâlnirea cu poezia eminesciană. "Pe la sfârșitul lunii februarie sau începutul lui martie 1870 - scrie el - mă întorceam într-o seară de la o adunare. Plecasem mai devreme decât se obișnuiește, căci scriind pe atunci idila <<Miron și Florica>> eram toată vremea preocupat de poema mea. Ajunsesem la Cântul din urmă, și cugetam pe care din sfârșiturile ce mi se înfățișau în închipuire era mai bine să aleg. Acasă mă pusei la gura sobei și lăsam să-mi treacă dinaintea ochilor deosebite imagini din idila mea - petrecere ce are un farmec nespuse pentru oricare autor. Aruncând ochii din întâmplare asupra mesei mele de lucru văzui o scrisoare nedeschisă, pe care nu o băgasem în seamă. Era adresată <<Redactorului Convorbirilor Literare>> și scrisă cu litere mici și fine ca de o mână de femeie. Mi-am zis că trebuie să fie de la una din numeroasele poete din provincie, care voiau să li se tipărească versurile în revista noastră. Deschizând plicul găsi o scrisoare împreună cu o poezie <<Venere și Madonă>>, amândouă iscălite *M. Eminescu*.



Numele Eminescu nu avea aparența a fi real, ci îmi păru împrumutat de vre-un autor sfiicios ce nu vrea să se dea pe față.

Deprins cu pachete întregi de versuri și proză ce-mi veneau zilnic, mă pusei să citesc cu indiferență poezia <<Venere și Madonă>>, dar de la a treia strofă care începe cu versurile:

*Rafael pierdut în visuri ca-ntr-o noapte înstelată*

*Suflet îmbătat de roze și d-eterne primăveri...*

interesul mi se deșteptă și merse crescând până la sfârșit. Foarte impresionat am citit poezia mai multe ori în șir, iar a doua zi de dimineață m-am dus la Maiorescu cu manuscrisul în mână. <<În sfârșit am dat de un poet>> i-am strigat intrând în odaie arătându-i hârtia. <<Ai primit ceva bun? răspunse Maiorescu, să vedem!>>. El luă poezia și o citi, apoi o citi a doua oară și zise: <<Ai dreptate, aici pare a fi un talent adevărat. Cine este acest Eminescu?>>

- <<Nu știu, poezia e trimisă din Viena>>. <<Foarte interesant, zise încă o dată Maiorescu, lasă manuscriptul la mine>>. Peste câteva zile, fiind adunarea Junimii, și Maiorescu cetindu-ne versurile <<Venere și Madonă>>, toți și mai ales Pogor au fost încântați de acest poet necunoscut. Poezia *Veneră și Madonă* se publică-n "Convorbiri literare" în 15 aprilie 1870.

Lucian Blaga este și el student la Viena o jumătate de veac mai târziu. Și volumul său, *Poemele luminii* ajunge pe masa de lucru a lui Sextil Pușcariu la Cernăuți în octombrie 1918. Blaga încredințează poeziile Corneliiei Brediceanu, viitoarea sa soție, iar aceasta apelează la Silvia Brătianu, colega sa de studii, viitoarea soție a lui Teodor Bălan, istoricul bucovinean, să-i faciliteze trimiterea poeziilor la Cernăuți. Suntem în plină dezmembrare a Imperiului austro-ungar, când Bucovina se va proclama în 18 noiembrie 1918, revenirea provinciei la România, după un secol și jumătate de stăpânire habsburgică, iar în Transilvania Marele act al Unirii din 1 decembrie 1918. "Un călător care reușise să ajungă la Cernăuți - scrie Sextil Pușcariu în jurnalul său în 18 octombrie 1918 - mi-a adus din Viena un mic pachet pe care îl rugase să mi-l predea studenta în medicină Cornelia Brediceanu. În el era un manuscris și o scrisoare. Frumoasă bănațeancă mă ruga să citesc versurile, făcute de un tânăr student în litere pe care ea le prețuia foarte mult. Cam auzisem eu că un oarecare Lucian Blaga îi făcea curte și credeam că va fi existat vreo legătură între talentul pe care i-l descoperise și zvonul care ajunsese până la urechile mele. Dar de versurile unui obscur îndrăgostit îmi ardeau mie, când evenimentele ce se precipitau mă cereau întreg? Cum stăteam copleșit de oboseală la biroul meu, îmi căzură privirile asupra filelor de manuscris pe care nu ajunseser să le examinez de când

sosiră din Viena. Mai mult mecanic citii întâia poezie, care cuprindea niște versuri neobișnuite, cu idei bizare. Neîncrezător trecui la poezia următoare. <<Stai, frate, omul ăsta are talent>>. Oboseala începea să-mi treacă la citirea celei de-a treia bucăți. N-am mai lăsat apoi manuscriptul din mână până n-am citit restul. Seara, la ședința <glasiștilor>, entuziasmul meu nu prea fu îmbrățișat de ceilalți. Sunt convins că evenimentele mari ale zilei erau de vină și forma neobișnuită a versurilor nerimate. Voi lăsa să treacă câtăva vreme și voi reveni, căci sunt convins că ne-a venit un colaborator de seamă la noua noastră gazetă".

Gazeta nouă, de care vorbește Sextil Pușcariu, este "Glasul Bucovinei", înființată la Cernăuți în 17 septembrie 1918, publicație bucovineană cu cea mai lungă apariție, întreruptă în 28 iunie 1940, la ocuparea Bucovinei de Nord de Uniunea Sovietică.

Eminescu și Lucian Blaga își fac intrarea spectaculoasă în literatură în condiții politice deosebite - vreme de pace, pentru autorul *Venerei și Madonei*, vreme de război pentru autorul *Poemelor luminii*. Mai încolo ne întâmpină, cum anunțam la început, similitudini surprinzătoare. Iacob Negruzzi nu aflase în 1870 de activitatea lui Eminescu, înainte de această dată, deși poetul colabora la "Familia" încă din 1866. Poetul își semna aici poeziile: M. Eminescu, dar Iacob Negruzzi, putea susține, că numele nu era "real", ci să mascheze pe cel adevărat. Sextil Pușcariu aflase câte ceva despre Blaga, dar numai de raporturile sentimentale, însă nu cunoștea nici el activitatea acestuia în presa transilvăneană începând din 1910, la "Tribuna", mai întâi, apoi la "Gazeta Transilvaniei" în 1915, la "Românul" în 1915 și 1916, "Pagini literare" în 1916 și chiar "Convorbiri literare", tot în 1916. Situația apare cu atât mai neașteptată, cu cât aceste publicații trec și prin mâinile sale.

Iacob Negruzzi și Sextil Pușcariu se întorc de la ședințe oboșitoare și descoperă, din întâmplare plicurile respective, încep lectura din obligații profesionale, agasați de avalanșa de manuscrise primite de la începători care voiau să-și facă intrarea în literatură. După strofa a treia din *Venere și Madonă*, Iacob Negruzzi are revelația că se găsea în fața unui mare poet. Sextil Pușcariu are și el aceeași revelație la lectura celei de-a treia poezii din *Poemele luminii*. Și unul și altul uită de oboseală și de obligațiile profesionale plictisitoare și captivați, citesc și recitesc poeziile și în ziua următoare aleargă să se confeseze în cercul colaboratorilor apropiați. Aici atitudinea diferă. Iacob Negruzzi este întâmpinat cu interes de T. Maiorescu, cu rezerve de "glasiștii", ocupați, pe bună dreptate, de situația politică gravă din acel moment. Mai departe Iacob Negruzzi și Sextil Pușcariu se reîntâlnesc în intrarea spectaculoasă în literatură a celor doi poeți.



Jacob Negruzzi, prin publicarea *Venerii și Madonei* în "Convorbiri literare" căreia îi urmează marea creație eminesciană; Sextil Pușcariu, prin publicarea *Poemelor luminii* în "Glasul Bucovinei" și în tot ce face ulterior până la intrarea lui Blaga în Academia Română.

Cultura română oferă un exemplu singular, neîntâlnit, probabil, nici în alte culturi europene. Două mari personalități creatoare, Eminescu și Lucian Blaga, se întâlnesc la intrarea lor în literatură în condiții aproape similare, deși îi separă în timp o jumătate de veac. Două personalități ale intelectualității noastre îi sprijină prin demersul lor în intrarea spectaculoasă în literatură și mai departe până la impunerea definitivă în cultura noastră națională.

D. VATAMANIUC

## Chip al europenității

Lucian Blaga este una dintre cele mai frumoase și fascinante întrupări ale românismului și în același timp unul dintre chipurile europenității de la Carpați la Dunăre.

Acad. Răzvan THEODORESCU

## Rugăciunea Blaga

În școlile prin care am trecut numele lui Lucian Blaga era mai mult o uriașă paranteză. Mult mai târziu am reușit să desfac această paranteză din care mi-a inundat sufletul chipul seminței mirabile. Cu el am rămas precum cu o Sfântă Rugăciune.

Augustin PRESECAN

## Regăsirea lui Blaga

Prin manifestările culturale, care se desfășoară pe teritoriul municipiului nostru, în contextul Festivalului internațional "Lucian Blaga", Ediția XXI, în perioada 3-9 mai 2001, Alba Iulia regăsește, încet, încet dimensiunea culturală inconfundabilă a operei blagiene, devenită patrimoniu a umanității.

Acesta este un câștig al județului și al țării.

Mircea HAVA

## Bucuria Blaga

• Faceți parte dintr-o bucurie unică: Lumina Blaga, această fereastră deschisă spre lume acum 21 de ani prin organizarea primei ediții a Festivalului internațional "Lucian Blaga".

• E adevărat! Sunt unul dintre cei ce s-a bucurat de consolidarea Casei memoriale "Lucian Blaga" din Lancrăm, care poartă și semnătura mea...

• Anul trecut, la două decenii de Festival, ne-ați salvat, la propriu, prin acordarea, ca avocat, a Premiilor "Lucian Blaga" - cei zece premianți, exegeți ai operei blagiene, nu vor uita niciodată. O faptă bună pentru cultură este o rază din strălucirea seminței mirabile.

• Ca prefect, înainte, vă amintiți, am acordat și premii ale Prefecturii Alba, din dorința de a răsplăti felul unor participanți de marcă de a lumina spațiul Blaga... Sunt impresionat că unii mi-au trimis scrisori, mi-au dat telefoane, au scris în presă.

• Toate acestea-s dintr-o pornire lăuntrică, devenită iubirea Blaga, omul acesta întruchipează dimensiuni ale înțelepciunii lumii, el însuși un bulgăre de pământ și cer, din veșnicia născută la sat.

• Trăiesc în fiecare an sărbătoarea fenomenului Blaga ca o manifestare a luminii ce ne aparține și care trebuie s-o înfrumusețăm cu faptele noastre, a tuturor generațiilor prezente și viitoare.

În "globalizarea" care va veni Lucian Blaga este tocmai izvorul nostru de veșnicie...

• Vă mulțumim domnule Prefect av. Ioan Rus și vă așteptăm la Festival...

A consemnat Ion LOPĂDEANU

## "Lângă sat, iată-mă iarăși"

S-a statornicit deja o tradiție ca an de an, în preajma zilei de 9 mai, să ne adunăm în jurul mormântului lui Lucian Blaga de la Lancrăm. Facem acest lucru pentru a-i cinși memoria, dar și cu gândul că umbra lui tainică este acolo, ne întovărășim cu ea. Este un gând căruia însuși poetul îi dădea glas: "Lângă sat iată-mă iarăși/prins cu umbrele tovarăș". (Lucian Blaga, *Poezii*, București, 1966, p. 187)

Credința creștină ne spune limpede că nu se termină totul cu moartea. Femeceătoare este o cugetare a pruncului Blaga în acest sens: "Nu aveam mai mult de șapte ani. Eram vreo cinci băieți, toți cam



*de aceeași vârstă; stam în cerc, calmi, în mijlocul uliței, pe înserate. Nu mai știu în ce legătură s-a întâmplat ca unul să arunce întrebarea: Cum o fi când ești mort? Unul dintre noi a răspuns neîntârziat, ca iluminat: mort trebuie să fie ca și viu. E așa că nici nu ști că ești mort. Noi bunăoară stăm aici în cerc și vorbim dar poate că suntem morți, numai că nu ne dăm seama".* (Lucian Blaga, *Izvoade*, București, 1972, p. 37)

Este o legătură între noi și ființele dragi ce s-au mutat pe celălalt tărâm. Luerul acesta îl afirmăm cu tărie acum când este la modă "demitizarea istoriei", și răsturnarea valorilor de pe soclurile unde le-au așezat Dumnezeu și istoria. Prezentul și viitorul se clădesc, din punct de vedere spiritual, pe temelii puse în trecut.

Acesta este motivul pentru care, an de an, să ne adunăm la Lanerăm și să-l ascultăm pe Sfântul Apostol Pavel, care ne îndeamnă să ne aducem aminte de înaintașii iluștrii pentru a le cinști memoria și a-i lua de model. (*Evrei, 13, 7*)

+ ANDREI, Arhiepiscopul Alba Iuliei

## Primarul și invitații săi

Ce înseamnă pentru tânărul primar al municipiului Sebeș, ing. ec. Sârbu Mugurel Liviu această Ediție, a XXI-a a Festivalului internațional "Lucian Blaga"? Simplu: Nu este doar o incursiune într-o biografie distinctă a unei manifestări artistice ci însuși felul de a se implica în revitalizarea acestei sinteze culturale, adică un fel de a paria pe desfășurarea unor elemente de patrimoniu - regăsirea valorilor autohtone în național și universal. Acest fel de a paria pentru Liviu Mugurel Sârbu înseamnă: terminarea de asfaltat a Străzii de Jos din Lanerăm, cea care duce spre o strălucire aparte: Casa memorială "Lucian Blaga", începerea lucrărilor de refacere a anexelor acestei gospodării, reducerea la forme tradiționale a fațadelor Centrului istoric al Sebeșului, modernizarea trotuarelor existente de pe B-dul "Lucian Blaga", îmbunătățirea imaginii unităților de cultură ce compun Centrul cultural "Lucian Blaga", deopotrivă material și estetic. Dacă există o emoție deosebită? Cu siguranță: pentru prima dată organizatori și primar așteaptă invitații din țară și de peste hotare, formând o unică respirație: respirația culturală Blaga.

Reproduc, în final o frază: "Să recunoaștem sincer și mereu paternitatea acestui Festival, care ne aparține". Subscriem întocmai (I.M.)

## Primii pași pe urmele Poetului

N-aș putea indica exact momentul, când numele lui Lucian Blaga mi-a apărut în orizontul cunoștinței. Sigur este faptul că primul contact cu opera lui Lucian Blaga l-am avut în adolescența petrecută ca elev la Gimnaziul din Sebeș (1928-1931) școală pe care o consider prima mea universitate.

Școala se afla - de fapt se află și astăzi - la răscrucea drumului ce duce spre Lanerăm, aproape de ulița Susenilor și strada Grecilor, unde se aflau cele două locuințe, pe care le-a ocupat succesiv familia Blaga, după lichidarea gospodăriei din Lanerăm (1908), în urma dispariției preotului Izidor Blaga. Trăiam și mă jucam, în orele libere, în spațiul în care adolescentul, mai târziu tânărul, Lucian Blaga și-a purtat pașii.

De la podul de peste râul Sebeș, o căraruie se furișea pe mal până în Parcul Subarini, care bănuiam că-l va fi atras și pe poet. Într-adevăr, peste ani, Blaga îi mărturisea lui Wolf Aichelburg, plimbându-se pe aleea ce se prelungea spre Valea Aurie din Sibiu: "Arinii de pe Sebeș în sus mă vor chema neîncetat".

Numele lui Lucian Blaga plutea în atmosfera culturală a orașului de provincie căruia poetul îi va închina numeroase pagini în "Hronicul și cântecul vârstelor" (1965). O societate a tineretului intelectual din Sebeș purta numele "Lucian Blaga". Directorul Gimnaziului la care eram elev, Silviu Cărpinișan, fusese coleg cu Blaga la Facultatea de Teologie din Sibiu și era căsătorit cu o verișoară a lui Blaga - Silvia Bena.

În toamna anului 1930 - după "culesul viilor", Silviu Cărpinișan m-a luat cu dânsul la familia Bena din Pianu de Jos. Cu această ocazie, am făcut cunoștință cu "vărul Romi", cum este numit în Hronic. Romul Bena fusese mulți ani dascăl în Purcăreți, satul meu natal și-l invitase pe Lucian Blaga în iarna anului 1917. Blaga va sta în acest "admirabil sat de munte" (cum se exprimă în piesa Daria) de la 8 până la 20 decembrie; va reveni la sfârșitul lui ianuarie (1918), rămânând până la finele lui martie.

Cu ocazia vizitei la Pianul de Jos, Romul Bena ne-a relatat mai multe detalii despre "sejurul" lui Lucian Blaga la Purcăreți, arătându-ne și sania confecționată din lemn, cu care Blaga își încerca "stângăciile sportive" pe dealurile înzăpezite ale Purcăreților, sau se apăra cu ea de câinii ciobănești. De la Romul Bena am aflat pentru prima dată cât de mult i-a plăcut lui Lucian Blaga satul Purcăreți.

După această vizită, interesul pentru Lucian Blaga a crescut și



mai mult. Eram curios să descopăr în opera poetului urmele lăsate de cele câteva luni petrecute la Purcăreți. Nu aveam însă la Sebeș decât "Fețele unui veac" (1925) și "Ferestre colorate" (1926), apărute în "Biblioteca Semănătorul" de la Arad. Le-am procurat prin "Librăria Hutter", singura de atunci în Sebeș, care mi-a furnizat toate cărțile din prima bibliotecă persoanlă, pe care o păstrez și astăzi.

Din volumul "Ferestre colorate" m-au interesat mai ales eseurile: "Începuturi, artă, magie", care mi-a declanșat interesul pentru universul magic de mai târziu, apoi "Studiul proverbului", "Case românești", "Cântec și colindă", "Etnografie și artă".

În eseu "Case românești" am găsit câteva fraze ce mi se păreau izvorâte din "geografia" satului Purcăreți: "Satele românești înălțate vertiginos pe o muchie sau împrăștiate pe o vale ca turmele, s-au născut parcă din inscripția capricioasă a naturii însăși în mijlocul căreia zac. (...) Ulițele unui sat de munte se pierd printre stânci șerpuitoare ca pâraiele. Ulițele în loc să taie stâncile, mai bucuos le ocolesc."

La sfârșitul lunii mai 1931, Trifon Pușcariu, profesorul de limba română, m-a trimis să-i cumpăr de la chioșcul de ziare, publicația "Drumul Nou", care apărea la Cuj, sub conducerea unchiului său, Sextil Pușcariu. În drum spre școală, am citit pe prima pagină, articolul semnat de Lucian Blaga: "Miorița în Elveția". Autorul relatea ecoul stârnit de creația noastră populară în Elveția, subliniind meritele lui Hermann Hauswirth și mai ales, ale lui Hogo Marti, în popularizarea literaturii române în această țară. Toate aceste informații, relativ puține, mi-au sporit interesul pentru cunoașterea întregii activități a lui Lucian Blaga, și mai ales a creației sale poetice.

De aceea, în toamna anului 1931, ajungând elev în clasa a IV-a a Liceului "Aurel Vlaicu" din Orăștie, m-am grăbit să solicit profesorului de limba română Petru Munteanu, volumele de poezii ale lui Lucian Blaga. Dialogul cu tânărul profesor a fost foarte laconic:

- Pavelescu, ce cărți dorești?
- Poezii de Lucian Blaga!
- Pe Blaga nu-l înțelegi. Ți dau pe Eminescu.
- Pe Eminescu... Îl știu pe de rost!

M-am adresat atunci directorului liceului, Aron Demian, să-mi aprobe împrumutul volumelor din biblioteca profesorilor. Astfel, în clasele IV și V, mai ales în timpul vacanțelor petrecute la Purcăreți, am învățat pe de rost toate cele cinci volume de poezii, apărute până atunci: "Poemele luminii", "Pașii Profetului", "În marea trecere", "Laudă somnului", "La cumpăna apelor".

Interesul pentru opera lui Lucian Blaga mi-a fost susținut în

perioada liceului din Orăștie și de profesorul Zaharia Stanciu, cu care eram consătean, și care îl cunoștea pe Blaga din timpul Facultății de Teologie de la Sibiu, dar mai ales din lunile petrecute de poet la Purcăreți, unde era preot. La "părintele Stanciu", luau masa în fiecare zi Romul Bena și Lucian Blaga.

Tot profesorul Stanciu mi-a făcut cunoștință cu nepoata lui Blaga, fiica lui Tit Liviu Blaga, care locuia cu mama sa la Orăștie. Este vorba de "mica mea nepoțică Gigi căreia nu-i plac decât versurile cu rimă", cum sună dedicația poeziei "Din copilăria mea", cuprinsă în volumul "Pașii profetului" (1921). "Nepoțică" era acum profesoară de limba franceză și a ținut să mă cunoască, datorită informațiilor primite de la profesorul Stanciu. Când în 1935, voiam să-l sărbătorim pe Lucian Blaga la cei 40 de ani, Georgiana Blaga s-a oferit să ne procure piesa "Avram Iancu" (încă nepublicată), pentru a prezenta câteva tablouri.

N-a fost încă necesar să organizăm noi un astfel de spectacol, pentru că în luna mai, Teatrul Național din Cluj a întreprins un turneu în Transilvania cu piesa "Avram Iancu". Întrucât cea mai apropiată localitate programată era Alba Iulia, m-am hotărât să mă duc la Alba Iulia pentru a vedea spectacolul, cerând în prealabil aprobarea directorului liceului.

Am călătorit cu un tren până la Sebeș și de acolo pe jos până în satul Lăncrăm. Am vizitat în cursul zilei casa în care s-a născut poetul, anexele gospodăriei, cu șura și grădina, mormintele părinților din cimitirul bisericii și alte locuri ale copilăriei poetului. Mi-am adus aminte de versurile autobiografice: "Pășteam, cu alții găștele în ariniști. / Cu gândurit de aur îmi venea câte un boboc / și-mi prindea cu prietenie în cioc / sfârcul urechii / și plopii tremurau străvechi."

Privind însă locurile evocate de poet, am încercat o mare decepție: ele nu aveau în realitate nici o frumusețe deosebită. Am înțeles atunci că poezia peisagistă este în primul rând o transfigurare artistică a naturii. E opera poetului. Același sentiment l-am trăit ulterior la "Mireștii" lui Alexandri și "Ipoteștii" lui Mihai Eminescu.

În seara zilei de spectacol, m-am prezentat la Alba Iulia, unde am constatat cu plăcută surpriză că directorul Aron Demian aduse la spectacol, în două autocare, întreg cursul superior de liceu. În interpretarea lui Ion Tâlván, Sily Munteanu, Marcela Borșa, Titus Lapteș ș.a. spectacolul mi s-a părut excepțional. În toamna aceluiași an (1934), am putut vedea la Orăștie piesa "Avram Iancu", interpretată de Teatrul Național din București, în regia lui Ion Sahighian, având în distribuție e G. Calboreanu, A. Pop Marțian, Marietta Sadova, Elvira Godeanu, Al Critico ș.a.



În clasa a VIII-a opera poetică a lui Lucian Blaga era prevăzută, în programa analitică, alături de alți poeți contemporani. Manuale însă nu existau. De aceea profesorul Aron Demian trebuia să ne țină lecții-prelegeri după care ne pregăteam. Volumul "Spațiul mioritic", apărut la terminarea clasei a VIII-a, a constituit pentru mine o lectură deosebit de plăcută, efectuată în "spațiul mioritic" a satului Purcărești, pe care l-am considerat întotdeauna ca "spațiu de geneză" al teoriei lui Blaga.

Înscrierea mea la Facultatea de Fiozofie din Cluj, în toamna anului 1936, a fost determinată, în bună măsură, și de speranța că într-un viitor apropiat Lucian Blaga va fi numit profesor la Universitatea din Cluj. Ceea ce s-a și întâmplat în 1938, când i-am devenit student apropiat, onorându-mă cu calitatea de amic, așa cum o dovedește formula invariabilă a dedicațiilor sale: "Amicul meu Pavelescu".

Gh. PAVELESCU (Sibiu)

## Praguri ale definirii în poezia lui Blaga

Limbajul poetic este subsistem al sistemului limbii, parte a normei literare. Ca orice subsistem, se află într-o relație de reversibilitate cu sistemul care îl include: poetul folosește elementele componente ale limbii, sub toate aspectele, îmbogățind-o, în același timp cu valori noi. Această relație consonantică se manifestă chiar în domeniul care pare arid prin rigurozitatea construcției sale, în domeniul gramaticii. Specificul forței creatoare este, însă, de a supune voinței sale regulile și nu de a se supune lor. "Cuvântul care spune adevărul", metaforă a expresivității stilului unui scriitor, include și forma gramaticală a acestuia, care să corespundă conținutului aflat în intenția de comunicare. Poetul simte - mai mult, poate, decât un gramatic - "poezia gramaticii", cum o numea Jakobson "resursele poetice ascunse în morfologia și sintaxa limbajului". Expresivitatea rezultată prin alegerea unei anumite valori gramaticale este, după cum s-a remarcat, "de o natură mai abstractă; ea nu frapază... dar impresiile puternice pe care le înregistrăm trebuie puse și pe seama utilizării mijloacelor ascunse, interne ale gramaticii". Vom căuta să descifrăm unul dintre aceste mijloace ascunse, ca element al expresității poeziei lui Blaga. Este vorba de implicarea valorilor nominalității, identificare și individualizare în mesajul poetului.

În poezia lui Blaga, articularea substantivelor capătă un rol mai precis mai cu seamă în descrierea unui cadru sau în crearea unei

atmosfere, pe care se reliefează o idee, un gând, o obsesie. În "Laudă somnului", cadrul este creat prin substantive cu articol zero, reușindu-se astfel intrarea într-un fundal de vag, nedefinit, fără contururi precise: "Noapte". Supt sfere Lumi comprimate. Lacrimi fără de sunet în spațiu". Pe acest fundal apare obsesia - Monadele dorm sau ideea - de o claritate înșelătoare uneori, prin substantive cu valoare de individualizare maximă, cu aticol hotărât: "Mișcarea lor - lauda somnului (Perspectivă); printre ziduri, ceasul umbrelor... Ies vârstele (Asfințit). Chiar și când substantivele care introduc în cadru au determinanți de ex. adjectivul pronominal "același", care, de obicei, dezambiguizează, delimitând sfera semantică a substantivului însoțit, senzația de vag, de nesigur, de nelocalizat în spațiu persistă, prin semantica versului dar și prin articularea zero: "Peste aceleași arături și-aceleași case clopot de sear-aud. Tremură aceleași apă și frunză (Elegie)".

Vagul și imprecisul, indefinitul creat de valoarea de identificare corespunzătoare articolului zero este accentuat de adjectivele interogative: "În ce țărâm și-n ce semn te-ai oprit? Cercască subt ce iarb-ai rămas?" Prin contrast apar singurele urme concrete ale unei iubite care a plecat: entități anumite - substantive cu articol hotărât: drumurile, oglinda care își păstrează chipul (Elegie). Contrastul indefinit-definit se repetă în ultima strofă, unde indefinitul este accentuat de negația "fără" (Fără gând, fără-ndemn, fără gfas), iar definitul, asociat ideii de obsesie, rezultă din folosirea articolului hotărât și de determinanți, accentuând, însă indefinitul: "Un vecin prin zidul meu aude răbdarea neagră a aceluiasi pas".

Pragurile definirii se inversează uneori, ca în "Biblică". Dintr-un cadru definit gramatical (prin articol hotărât) și semantic ("Liniștea se rotunjește albastru") se desprind simțăminte nelămurite, imprecise, netraduse - articulare zero: "Zboruri spre ceruri cresc. Glasuri se iroresc. Ființele se opresc". Singura entitate definită - din nevoia de a-și sprijini simțăminte biblice pe ceva stabil, apare individualizată semantic (nume propriu), dar siguranța este aparentă doar, gramatical nefiind individualizare (articol zero): "Maică Precistă". Indefinit este și peisajul pe care e proiectată: "Tu umbli și astăzi răsând, pe cărări cu jocuri de apă", a doua entitate anumită din poezie este definită cu mai multă siguranță (articol hotărât și determinanți): "Copilul ț-i-l dezbraci... somnul marelui prunc". Deși poezia se încheie cu substantive articulate cu articolul hotărât, sentimentul de mister persistă, prin semantica acestora, prin simbol: "când îngerii trântesc prea tare ușile".

Alternarea definit-indefinit se repetă în fiecare strofă, dilatându-se



imaginea de ansamblu, ca în "Oraș vechi". Se începe prin indefinitul sugerat de articol zero, care accentuează misterul creat prin semantică substantivelor și a determinantelor: "noapte", "sub porți", "vânt vechi", "turn negru". În fiecare colț al acestui tablou, umbrele vagi alternează cu contururi clare - substantive cu articol hotărât: "urnirea orelor", "ploaia", "sfântul de piatră". În atmosfera dominată de indefinit din "Peisaj transcendent", în care majoritatea substantivelor au articol zero ("cocoși apocaliptici", "păsări ca niște îngeri de apă", "din păduri de somn păreri de valuri", "aripi cu sunet de legendă") se desenează două entități complementare, clar definite: "Isus și pământul îmbrăcat în grâu". Îndoiala, care apare cu claritate în final - conturată semantic ("Aripi cu sunet de legendă") și gramatical (articol zero), explicitează relația dintre cele două entități: "Clopote sau poate "sicriile" cântă subt iarbă cu mine". Din nou definitul relaționat de articolul hotărât este doar aparent, sicriile închizând, de fapt, nedefinitul, necunoscutul, moartea.

Alternarea indefinit-definit din poezia lui Blaga, realizată și prin jocul articolelor zero și hotărât, este mai mult aparentă, indefinitul predominând. Se confirmă astfel mărturisirea poetului: "Eu nu strivesc corola de minuni a lumii și nu ucid cu mintea tainele... eu cu lumina mea sporesc a lumii taină".

Ana VRĂJITORU,  
Universitatea "A.I. Cuza" (Iasi)

## LUCIAN BLAGA - poetul dorului metafizic

Mulți critici din România consideră că poetul, dramaturgul și filozoful Lucian Blaga, oferă după Mihai Eminescu, cea mai bogată și cea mai interesantă expresie a spiritului creator al poporului român.

A fost foarte greu să mai fii poet în România după Mihai Eminescu. Timp îndelungat întreaga lirică românească a gemut de lumina arzătoare, atotputernică a poeziei eminesciene.

Dar în 1919 a apărut Lucian Blaga cu volumul "Poemele luminii" și a fost prezentat imediat ca un poet original, ceea ce a dat naștere la un curent nou în poezia română. Versul lui Blaga este liber, simplu și mănuiitor precum lumina. E plin de metafore și simboluri - un salt expresionist către înălțimi.

Poezia lui se manifestă ca o uimire permanentă în fața lumii, o uimire continuă în fața misterului vieții, o tânjire după eternitate. Blaga s-a rupt de sentimentalismul și simbolismul de la începutul secolului. El a fost influențat mai ales de poezia germană (Rilke, Ștefan George, Trakl) precum și de pictura lui van Gogh. Viața e o metaforă orbitoare, un elogiu unic, "o corolă de minuni", pe care civilizația noastră tehnocrată o amenință cu moartea. Metafizica este "viciul meu incorigibil", scria Blaga, căci el este în primul rând un poet metafizic. Un fior metafizic străbate toată poezia lui (și totodată filozofia). Dorul metafizic este esențial în toată opera blagiană. Acest dor constituie legătura omului cu lumea, trecerea de la izvor la veșnicie. Creația a fost pentru Blaga sensul cel mai adânc al vieții. Creația înseamnă cultură, o deschidere a națiunii către valorile universale. Blaga a fost în special interesat de originea poporului român, de structurile primitive și arhaice ale acestuia. Un loc important în poetica și filozofia lui îl ocupă satul românesc. El scrie într-un poem că "veșnicia s-a născut la sat". Veșnicia românească, binențeles. "Elogiul satului românesc" se numește discursul de recepție la Academia Română, rostit la 5 iunie 1937. El preamărește satul românesc "care se află în lume dar se prelungește în mit". El își descria satul natal cu o nostalgie nespūsă: acesta continua să pulseze foarte puternic în ființa lui, ca și viața însăși. "A trăi la sat înseamnă a trăi în zăriște cosmică și în conștiința unui destin emanat din veșnicie". Și mai departe: "Mi-aduc aminte: vedeam satul așezat înadins, în jurul bisericii și al cimitirului, adică în jurul lui Dumnezeu și al morților" scria Blaga. Satul a fost cel care l-a ajutat să găsească răspuns la întrebările existențiale ale omului: dragostea și ura, viața și moartea. Dialogul dintre doi copii din sat îi dă cel mai bun răspuns asupra noțiunii de viață și moarte. "Cum o fi când ești mort? Unul dintre noi a răspuns neîntârziat, ca iluminat: "Mort trebuie să fie ca viu. E așa că nici nu știi că ești mort".

Noi, bunăoară, stăm aici în cerc și vorbim, dar poate că suntem morți, numai că nu ne dăm seama".

"O fetiță, prietenă de joacă, se cățara în prunii cimitirului crescuți din morminte. Spunea sărind, că vrea să vadă ce "gust au morții", și încerca prunele. Când mușca dintr-o prună amară, spunea că mortul de la rădăcină trebuie să fi fost rău, când nimerea în alt pom o prună dulce, zicea că mortul de la rădăcină, trebuie să fi fost om bun". De la acea fetiță a înțeles copilul de atunci, poetul de mai târziu ce este binele și răul. Noțiuni, viziuni și asociații se nasc în mintea copiilor în mod natural în universul satului. Copilul crescut la



oraș nu atinge niciodată apogeul copilăriei, afirmă Blaga. Un loc important în poezia blagiană și mai ales în eseurile lui filozofice îl ocupă reflecțiile lui despre "stilul în cultură" precum și despre "spațiul mioritic".

Miorița a constituit sursa de inspirație pentru mulți scriitori români și străini, ca de exemplu Mihai Eminescu, Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu, Lucian Blaga și alții. Leo Spitzer considera Miorița ca fiind "un imn al blândeții".

Potrivit lui Blaga, poporul român trăiește în "spațiul mioritic", al cărui nume vine de la peisajul românesc ondulatoriu, care, în talazuri verzi, se întinde din inima țării, de la arcul carpatic, către câmpie și hotare. "Spațiul mioritic" constă din alternanța culmilor înalte, împădurite, cu văi fascinante, cu prăpastiile care înalță sufletul, încântă și vrăjește. Prin urmare, Blaga consideră că un român este un om cu o geografie înăscută, care-i imprimă modul de a gândi, de a simți, trăi și exista în lume. El a cercetat aspecte stilistice ale vieții și duhul popular românesc, "matca stilistică". Satul românesc a fost acela care a creat și păstrat cultura populară românească, și care a apărut matea stilistică a națiunii, căci, potrivit lui Blaga, o formă importantă de cultură este dată nu de către genii ci de către o temelie, care, în mod evident, nu poate constitui nimic altceva decât matca stilistică a culturii unui popor, geneza unei culturi. Un popor cărui îi lipsește exemplul profund stilistic a ceea ce înseamnă cultura populară, nu va putea niciodată să-și clădească o cultură importantă cu toată bogăția lui de genii și talente. Lucian Blaga este, din păcate, mai puțin cunoscut în lume ca filozof decât ca poet. De prisos să mai amintesc aici ce perspective a deschis Blaga pentru gândirea europeană. El nu este discipolul nici unui curent literar sau al vreunei școli filozofice europene. El pare, mai degrabă a fi moștenitorul chintesenței filozofice acumulate în douăzeci de secole.

Opera filozofică a lui Lucian Blaga constă din cinci trilogii: "trilogia cunoașterii", "Trilogia culturii", "Trilogia valorilor", "Trilogia cosmică" și "Trilogia pragmatică" precum și câteva volume de aforisme: "Pietre pentru templul meu", "Discobolul", "Atracția insulei" etc. Ca dramaturg, Blaga a scris câteva piese excepționale: "Zamolxis", "Meșterul Manole", "Tulburarea apelor", "Cruciada copiilor" etc., care au fost jucate cu succes pe cele mai multe dintre scenele României. Cu piesele sale de teatru precum și cu poezia lui el poate nu numai să-și cutremure sufletul, ci și să-și înalțe, stârnind impresii puternice. În tot ce a scris, Blaga s-a dovedit a fi o voce poetică la unison cu universul, o voce cu profunzime, cu o capacitate de a crea mituri care exprimă o tăcere complativă, nespusul.

Blaga ridică cu o octavă talazurile fluviului liric din spațiul mioritic, în viață și moarte.

Lucian Blaga s-a născut în 1895 în satul Lancrăm, în Transilvania, tatăl său fiind preot și mama sa provenind dintr-o familie de țărani. Deși a fost adânc marcat de creștinism, el nu s-a mulțumit cu dogmatismul creștin. În poetica lui se amestecă atât creștinismul cât și păgânismul. Îngerii arhaici apar în grădinile oamenilor și sfinții își pierd gloria pe câmp. Este simțul pentru frumos a lui Blaga care predomină pe lângă moliciunea reflectantă a Orientului pe care o poartă în el, un simț natural al misterului adevărat.

Blaga a făcut liceul în Brașov și apoi a studiat teologia la Sibiu. Și-a continuat mai apoi studiile filozofice la Viena, manifestând un interes deosebit pentru psihanaliza freudiană. În 1919 i-a fost înmănat premiul Academiei Române pentru volumul de poezii "Poemele luminii". În 1920 a obținut titlul de doctor în filozofia culturii la Viena. În același an se mută la București, oraș care, după terminarea războiului, avea să devină capitala noii și întregii României. Blaga este exemplul tipic de intelectual ardelean (ca și Cioran, de altfel) crescut în imperiul austro-ungar, al cărui cetățean a fost până la vârsta de 25 de ani. În 1939 a fost numit profesor de filozofia culturii la Universitatea din Cluj, unde avea să trăiască până la sfârșitul vieții. Puținii poeți și filozofi ai României au atras atenția presei și a criticilor literari și filozofiei în aceeași măsură. În 1937, la vârsta de 42 de ani, Lucian Blaga a fost ales membru al Academiei Române.

Odată cu instaurarea regimului comunist în România, în anul 1946, s-a capăt întregii activități o omului de cultură, aceasta având loc pe un fond de stagnare a înfloritoareii vieți culturale a României în perioada interbelică.

Până la sfârșitul vieții, Blaga a trăit retras la Cluj, cărțile lui fiind scoase din biblioteci. "Lucian Blaga e mut ca o lebădă" în țara lui, scria în poezia "Autoportret". Ca și Boris Pasternak în refugiul lui, Blaga s-a ocupat cu traducerea marilor opere literare, ca de exemplu "Faust" de Goethe.

În 1955 candida la premiul Nobel pentru literatură, pe care însă nu l-a primit. La acea dată nu avea nici o poezie tradusă în limba suedeză.

A murit în 1961 de durere și tristețe pentru țara lui.

Ion MILOȘ (Suedia)



## Minus-paradis și plus-paradis

În ansamblul operei lui Lucian Blaga, motivul paradisiac apare paradoxal polarizat, la plus sau minus, după cum este tratat, în viziune poetică sau în construcție filozofică. Între cele două diagonale valorizări intervine o cenzură imanentă cu efect de incontrollabilă disjuncție. Unei cenzuri transcendente generale, care protejează din cosmos condiția terestră a omului, receptor de meta-raționalitate, îi corespunde prin urmare o cenzură imanentă dictată de legile operei dovedindu-se însă permeabilă în sectorul irațional (poetic) și drastică în cel rațional (filozofic).

Până a-l întrupa într-un fel sau altul, motivul paradisiac stă sub justificare ontologică: alungarea din rai a instrumentat melancolia cosmicizată, tristețea metafizică, asumarea suferinței. Evenimentul a inaugurat singurătatea esențială, familiarizându-l pe om cu neantul. Tristețea desacralizării se revarsă în melancolia spațiului originar, dar și în compensarea repetatelor tentative ale cunoașterii. Într-o operă atât de puternic investigată, cum este cea a lui Lucian Blaga, motivul paradisiac nu este întâmplător atras într-o asemenea complexitate, odată cu el fiind preluată una dintre cele mai persistente tentative revelatoare, din istoria spiritului.

Unitatea dualității paradisiace oponente se justifică doar în ansamblul operei, prin nivelurile acesteia gândite la diverse grade de generalitate și abstractizare: ansamblul întărește completăritatea într-o cunoaștere a scriitorului cu filosoful - lirismul și evocarea în cazul dintâi, construcția categorială reflexivă în cel de al doilea. Coborând în biografia autorului, dualismul se probează și existențial - între detașarea olimpiacă pentru edificarea operei și resimțirea tragică a frustrărilor din context. Dualismul categorial predilect en-static și ec-static (concept-instituție, minus-cunoaștere - plus-cunoaștere) se aplică și calității paradisiace, a cărei specială definire poate sta într-o perifrază terminologică: plus-paradis și minus-paradis.

Prin cele două perspective, Lucian Blaga desacralizează și resacralizează în concomitență conținutul noțiunii, pe care o înviorează cu tangibilități umane, arătându-se neîncrezător în viitorul "dogmelor specific creștine, după noi perimate ca conținut" (Eonul dogmatic). El leagă "materialul ce urmează să fie transfigurat în noi dogme" de "conștiința frământată a timpului" și nu de "muzee de antichități" (ib.). Cu toate acestea și chiar în felul personal cum apare în opera blagiană - menținerea tentativelor de acces la supra-natural rămâne o nostalgie esențială, de calibrul dorinței de a afla răspunsuri lămuritoare,

dorință pe cât de dramatică, pe atât de neclintit. Desnul rămâne un simbol pentru acesta - ca spațiu al dialogului ideal. Apostolul Pavel este mărturisitorul pentru omenire a acestei beatitudini, când dezvăluie că a fost în rai și a auzit "cuvinte de nespuse, pe care nu-i îngăduit omului să le grăiască" ("Corinteni", II, 12).

În mod esențial, filozofic, imposibilitatea paradisiacă rezultă din limitarea cunoașterii. Dar tentativele de penetrare a rețelei de interdicții prin care Marele Anonim repudiază efortul de cunoaștere al omului conțin tocmai șansele cunoașterii. Deși Marele Anonim zădărnicește, protejând astfel echilibrul Universului, efortul omului deschide calea spre creația de cultură. Menirea paradisiacă recuperatoare se vedește în damnarea la cunoaștere și se obiectivează în creație. Blaga identifică la om un "orizont al misterului inițial", care poartă un apel la revelație și un excitant al spiritului creator.

\*\*\*

Cenzura transcendentă este vinovată de disimularea misterelor, făcând din cunoaștere "pe plan ontologic o infinită apologie a misterului existențial". Tentativele omenesti ale cunoașterii pot fi însă formulate la două niveluri distincte de intensitate. "Cunoașterea luciferică" venerează misterul obiectului, flatându-l cu dinamica specifică neliniștilor ei, în măsură să producă chiar o criză în obiect, răpindu-i echilibrul suveran prin insistența inițiativelor. Lucifericului îi aparține problematizarea, riscul și eșecul, construcția și aventura; ea pornește de la "deschiderea misterelor ca mistere" și "sfârșește prin încercarea veșnic repetată, niciodată încheiată, de a scoate pe alt plan și cu o anume dobândă obiectul din criza sa. Prin destin și prin împrejurimi, cunoașterea luciferică e profund tragică. Ea se mișcă parcă pe un plan de mărăție și blestem, fiind esențial intensivă. Acest atribut e complet străin cunoașterii paradisiace, care - la figurat spus - pare a ține de imperiul grației". Cunoașterea luciferică imprimă variații calitative unui mister deschis, ea "are față de cunoașterea paradisiacă inițiative, reprezentând adevărate fapte noi și o originalitate de o intensitate care exclude orice încercare de a îngloba în câmpul cunoașterii paradisiace". Însăși alegerea denumirilor s-a ghidat după sugestivitatea lor: "impresie de blestemată mărăție" tragică, la cunoașterea luciferică, "impresia de liniște nepământeană", de grație, la cea paradisiacă. Ele nu acordă sintagmele consacrate de intuitiv și conceptual, decât la modul simbolic, în referire la observația dirijată - care operează o reducere a misterului deschis, sau la observația simplă - care este un spor de cunoaștere empirică.

Corelativă dar oponentă este cunoașterea paradisiacă, însemnând



"o alipire familială la obiceiul său", de pe poziții liniștitoare de stabilitate, într-o permanență vegetativă de orizonturi "care nu îndeamnă dincolo de ele". Primară, va recunoaște prezența totală a obiectului și se aplică determinării lui printr-o "acumulare de concepte adecvate asupra faptului intuit". Ea nu atacă "zăriștea misterului", ci o progresează extensiv, linear, pentru a "reducer numeric misterele latente ale lumii, prin determinarea lor conceptuală", astfel încât nici "conceptele categoriale nu ajung în perplexitate". Ea a fost inițial dăruită lui Adam ca "o cunoaștere prin care i se da posibilitatea minunată să împartă nume lucrurilor și ființelor, adică să le recunoască, să le claseze, să le categorizeze". Aceasta s-a întâmplat până când șarpele a revelat perspectiva "misterelor deschise ca mistere", promițându-i echivalarea divină a cunoașterii, pentru care nu există "ascuns".

Cunoașterea paradisiacă este atașată lumii empirice, în care trebuie incluse și imaginarul și conceptualul. Obiectul ei "se va dovedi de neistovit și nu va ceda niciodată asimilării sale totale". Ea accentuează disimularea misterelor, în dorința ei de a reduce numărul celor latente. Deci rămâne o evasi-cunoaștere: "e o cunoaștere de disimulare a transcendenței prin contacte subiective" (Cenzura transcendentă), o cunoaștere-negativ, fiind o "cunoaștere de transcendere", "un compromis de extremă finețe" între apărarea misterelor și stabilirea individuală a unui aparat cognitiv.

Comparativ: cunoașterea luciferică implică în oarecare măsură cunoașterea paradisiacă, dar o transcedere prin perspective cu care o invadează - consideră obiectul drept mister, experiența este luată ca bază de operațiuni, cu efect modificador, chiar în formula feed-back, este esențial explicativă, are un caracter istoric prin peripecțiile înaintării ei"; cunoașterea paradisiacă este o fixare asupra obiectului și își este sieși suficientă, obiectul ei "dobândește, fără a-și pierde constituția, o înfățișare de mister latent", experiența ei se referă la o sumă de obiecte cunoscute și ea tinde spre o descripție a faptelor, nefiind supusă nici unui ritm, are "ceva neistoric" în ea. Dualitatea gnoseologică blagiană adâncește și specializează distincția care s-a făcut între cele două feluri ale cunoașterii: naiv-spontană și metodic-culturală.

Un exemplu de cunoaștere paradisiacă ne dă, avant la lettre, în "Filosofia stilului" (1924): cine crede că "o operă artistică trebuie să placă nemijlocit, fără școlire pregătitoare și mai ales fără de a trece prin sitele intelectului" rămâne captivul "unei estetici copilărești". În schimb, contemplarea avizată a unui Van Gogh poate atinge un înalt dramatism: "În peisajele cu pomi ale pictorului, plantele și-au pierdut ființa vegetală schimbându-se într-un fel de animale ciudate, într-un fel de polipi ce-și înalță brațele îndoindu-se în luptă tragică cu

natura. Se poate vorbi de chinul profund al pomilor, pe care nu vântul îi mișcă, ci propriul lor suflet blestemat".

Așadar, în elementele acestei viziuni, cunoașterea paradisiacă abdică de la principiul sublimității absolute a conceptului simbolic, prin acesta coborându-l la o poziție de "minus-paradis", la un paradis limitat și lipsit de demnitate. Reperată empiric, esența paradisiacă se autoanulează ca absolută, degradându-se dintr-o stare într-un mijloc. Subiectivitatea disimulatorie impurifică excelența absolută a conceptului, redându-l într-o formă atenuată experienței umane - un minus-paradis.

Misterul imuabil lovește și orgoliul cunoașterii luciferice, însă aceasta este scoasă din cazul care ne preocupă datorită dezicerii ei inițiale de o stare "paradisiacă". Însăși abisalitatea ei este, în cele din urmă, neproductivă filosofic. "Plus-cunoașterea" de care vorbește Blaga în cazul intelectului en-static nu reperează nimic "paradisiac", pe când transfigurarea specific ec-statică, dacă este o "minus-cunoaștere", nu poate fi prin chiar acest fapt "paradisiacă", din moment ce fixează misterul în maximumul lui de adâncime. Dar, conform teoremelor polare cu care se lucrează, "minus-paradisului" ar trebui să-i corespundă corelația unui "plus-paradis". Unde poate fi recunoscut? În creația culturală, cu specializarea ei cea mai înaltă, creația de artă.

Titu POPESCU (Germania)

## Lucian Blaga: Nagy Istvan și Hans Eder la confluența cu expresionismul

Lucian Blaga, "energie românească" întemeietoare, e cunoscut mai ales ca poet, dramaturg, filosof și nu mai puțin ca estetician, hermeneut al unor canoane stilistice - în speță romantismul, naturalismul și, evident, "noul stil".

Din perspectiva expresionismului "noului stil", Lucian Blaga va comenta fenomenul plastic european, subscriind unei teorii a lui W. Worringer, care legitima acest canon al modernității prin recursul la artele trecutului: "Gnoticism, orientalism, primitivism, exotism, barbarism sunt fenomene ce întovărășesc curent atitudinea cea mai modernă".

Sunt mai cunoscute în rândul esteticienilor și criticilor de artă analizele lui Lucian Blaga cu trimitere la liniile stilistice ale picturii, respectiv sculpturii, la Franz Marc, E. Barlach, Arhipenko, Belling și, în mod special, la Brâncuși.



În câmpul semantic al transcenderii individualului, în absolut ca trăire lăuntrică, se înscriu și experiențele lui Hans Eder și Nagy Istvan. Primul este sas, iar al doilea secui. Cei doi pictori sunt receptați de Lucian Blaga în ecuația "noului stil". Despre pictura, grafica celor doi, poetul-filosof va scrie empatic în "Cuvântul" din noiembrie 1925 (despre Nagy Istvan) și în "Cuvântul" din februarie 1926 (despre Hans Eder).

Aceste tablete/medalioane plastice vor fi antologate în volumul "Zări și etape" (Editura pentru Literatură, București, 1968), ce cuprinde texte îngrijite cu un indice bibliografic de Dorli Blaga.

Vom urmării și noi (glosând pe marginea acestor texte) medalioane consacrate de Nagy Istvan și Hans Eder medalioane în care Lucian Blaga face mai mult decât o cronică plastic ocazională. El vizează, pornind de la creația celor doi artiști plastici argumentația artistică a "noului stil" în varianta existentă în nuce la Van Gogh.

Pictorul Nagy Istvan, născut în spațiul ondularii mioritice al plaiurilor harghitene, ne oferă astăzi surpriza unei revelații de certă sincronizare cu plastica timpului. Creația acestui mare neliniștit are în liniile ei generale o unitate valorică și tematică. În periplurile sale zbuciumate prin Europa, întoarcerea în locurile natale, în satul răsfirat dintre dealuri peste care se curbează - în crepuscularele zile de toamnă - linia orizontului înseamnă o bucurie a existenței. Creația, pentru Nagy Istvan este sinonimă existenței. Cunoscător al academismului german al sfârșitului de secol XIX și al postimpresionismului, mai ales al lui Van Gogh și Gauguin, călător prin Italia, pictorul rămâne mereu legat de matca stilistică a naturii generoase. Această natură este transfigurată de el în uleiuri de un colorit încărcat cu puternice latențe dramatice, precum și în desene în cărbune. Dealuri, case, peisaje cu oameni posedați de mari neliniști și surpări lăuntrice, destine de țărani din Transilvania, români și secui, crescuți parcă din peisaj, alături de figuri de soldați de pe frontul primului război mondial, acesta este universul tematic al creației lui Nagy Istvan...

Despre un expresionism personal al picturii lui Nagy Istvan, excluzând orice influențe directe, ne convinge poetul și filosoful Lucian Blaga într-un inspirat medalion închinat acestuia. "De influențe în înțeles de toate zilele e greu să vorbești când e vorba de opera lui Nagy Istvan. În orice caz, el se găsește în afară de școalele multiple cari își dispută egemonia asupra conținutului. Ai putea să întrezărești doar vagi asemănări de intenții, uneori cu Rodin, sau poate peste veacuri, cu pictorii mari care au îndrăgit prăpastiile lăuntrice ale vieții".

Lucian Blaga avea în fața lucrărilor lui Nagy Istvan senzația catharsisului ce ni-l procură tragedia greacă, unde postularea destinului

ca limită circumscrie una din cele mai mari literaturi din toate timpurile. "Trebuie să te întorci la tragedia greacă dacă vrei să mai încerci același sentiment al inevitabilului ca în fața portretelor lui Nagy". Desigur, eroii pictorului nu mai au nimic din aura eroic-sacră a tipologiei tragediei antice. Acești eroi ai săi poartă pecetea unui destin lipsit de eroism, demitizat, adus în planul cotidianului, a unui destin însă tot atât de convingător, prin transfigurarea artistică, ca și destinul eroilor celebri ai teatrului antic: "(...) eroul nu se mai numi Oedip, ci Bolond Sandor. Dar fatalitatea scuturată de răs a acestui Bolond Sandor se desprinde așa de convingător din pulberea de cărbune și din petele de pastel, că te simți îndemnat să-l numești Democrit". Alături de Bolond Sandor, prin pânzele sale, se perindă bețivani în delir ("cu aureole ca jocurile de petrol de pe apă"), măturători de stradă, femei cu fețele cicatrizate de suferință. Revenind la peisaje, vom reaminti (ca și la expresioniști), acea spaimă existențială personificată în gama întunecată a roșului brun, a pământului ars sau a verdelui închis. Cunoscător al realităților de pe front în primul război mondial, pictorul va manifesta o predilecție spre o viziune sumbră în care tema cimitirului devine leitmotiv, în desene și pasteluri. Desenele în cărbune cu această temă transcriu peisaje calcinate, frunze negre, cruci-trunchiuri negre de copaci mâncați de ploii și vreme, morminte săpate în cărbune, totul fiind văzut ca un imens și pustiitor noian de negru, precum în poeziile lui G. Bacovia.

Pictorul care lucra mai mult în cărbune și pastel, a realizat lucrări în care scriitura plastică este deosebit de frământată: "Nagy se luptă când desenează. El pune pigmentul cu pumnul, nu l-am văzut lucrând, dar din cele auzite amintește de Van Gogh".

În gazeta "Cuvântul" din 3 februarie 1926, Lucian Blaga publică un medalion consacrat pictorului român de etnie germană, Hans Eder (1883-1955). Articolul va fi reprodus în același an în volumul "Ferestre colorate", iar în 1968 este inclus în "Zări și etape". Ca și în cazul lui Nagy Istvan, receptat din perspectiva unui catharsis stihial, Hans Eder este situat într-un orizont de așteptare deschis spre o receptare ce transcede academismul și alegoria într-un extaz ce solicită pictorului o contemplare a subiectului plastic "vecină cu religia și spaima".

Acest mare pictor, care a trăit la Brașov, face o artă germană în care se regăsesc experiențele expresionismului de viziune tragică. Comentând tabloul "Nunta de la Căna", Lucian Blaga îl așază în categoria acelor mari opere care comunică privitorului o viziune epifanică. O lumină teoforică inundă suprafața pânzei, lărgind perspectiva. Minunea lui Iisus e redată compozițional și cromatic. Compozițional,



în spațiul tabloului avem, pe lângă cele două elemente tematice (apa, transformată în vin și înmulțirea peștilor), și câteva rodii-portocale ce se desfac în felii "aducându-și aminte că au fost odată flori".

Ioan MARIȘ (Sibiu)

## Spațiul românesc în viziunea lui Lucian Blaga

Pentru Blaga, cultura fiecărui popor, matricea sau profilul său spiritual reprezintă o realitate incontestabilă, rod al dezvoltării sale istorice deosebite de a altor popoare și totodată în contact cu ele. Fizionomia spirituală, trăsăturile morale și culturale ale unui popor, nu țâșnesc dintr-un abis insondabil, nu sunt și nici nu pot fi expresia mitică a unei inefabile iraționalități, roadele unor factori ascunși care se întrupează într-o matrice stilistică trans-istorică. În concepția lui Blaga, cultura nu este un adaos suprapus existenței omului ci este legată de modul de a exista al omului.

Toate produsele culturale ale unui popor, mentalitatea și obiceiurile sunt influențate în mod direct de spațiul geografic în care acesta viețuiește. În cazul rușilor spațiul specific dezvoltării lor este stepa, orizontul mereu deschis în care ochiul nu întâlnește vreo piedică. Acest spațiu se reflectă chiar și în cântecul lor popular în a cărui melancolie și rumoare "răsună ceva din deznădejdea unui suflet care, stătător sau călător, simte că nu-și va putea ajunge ținta niciodată, simte ceva din sfâșietoarea deznădejde a necuprinsului stepei".

Doinei românești îi este specific orizontul plaiului "adică un plan înalt, deschis, pe o coamă verde de munte, scurs molcom la vale". Doina noastră evocă deci "un orizont înalt, indefinit ondulat și, înzestrat cu specificele accente ale unui anume sentiment al destinului: spațiul mioritic".

Acestui spațiu mioritic îi sunt specifice cătunele risipite, împrăștiate pe câțiva munți, cu case solitare cocoțate spre cer, integrate deplin în dimensiunea spațială specifică românilor, ritmul deal-vale-deal-vale.

În ceea ce privește lipsa unui arhitectonic monumental românesc Blaga crede că nu este un lucru grav, deoarece duhul arhitecturii la români "se reflectă pe deplin și într-o simplă casă țărănească, sau într-o bisericuță îngropată în urzici"...

pentru Blaga, "satul nu este situat într-o geografie pur materială și în rețeaua determinărilor mecanice ale spațiului ca și orașul... satul

este situat în centrul lumii și se prelungește în mit. Satul se integrează într-un destin cosmic, într-un mers de viață totalitar dincolo de al cărui orizont nu mai există nimic".

Radu TOTOLIANU (Sebeș)

## Numărul și măsura (fragment)

Pentru Meșterul Manole al lui Blaga nu regăsirea actualizarea sacralității e prelevată, ci fixarea ei în opera ca summum al existenței individuale, fundamentate pe efortul de transcendere a condiției date. Ca om, creatorului i se impune o criză a expresiei, obligatorie prin însăși existența lui de om: "Omul, privit structural și existențial, se găsește într-o situație de două ori precară. El trăiește de o parte într-o lume concretă, pe care cu mijloacele structural disponibile nu o poate exprima, și el trăiește de altă parte în orizontul misterului, pe care însă nu-l poate releva". Acest mister, pe care omul nu-l poate revela, îl surprinde pe Manole - în ipostaza sa de om-demiurg - creator de cultură în plin proces de pierdere a sacralității. Nu estetizarea îi amenință opera, ci structura constitutiv-duală create prin hybris. Pericolul nu pândește din afară, din degradarea creației înfăptuite, ci dinspre interior: dintre cosmosul rezultat nu dintr-o manifestare divină, inițială, ci dintr-o demiurgă secundă, aparținând nu Zeului, ci creatorului secund, revoltat și trișor. În doctrina gnostică - pe care Blaga o îmbrățișează evident, figura demiurgului trișor - Trickster, în terminologia Eliade-Culianu - deține un loc esențial: el e divinitatea minoră, refulată și iritată, care, revoltându-se împotriva Zeului patron, într-un acces de orgoliu ori de prostie creează lumea. Creația copiază în mod fatal imaginea creatorului, iar rezultatul e o structură alterată și fără încetare erodată intern de viciul său imanent. Iar omul, născut din scânteia dumnezeiască întrupată, e componentă a acestui univers imperfect. Lumea nu aparține primarului Unității, ci derivatului, prin consecință - alteratului.

Manole însuși este parte a acestei cărți, în consecință la rându-i un rezultat hibrid, obligat la conflictul permanent dintre constituenții antagonici ai alcătuirii proprii. Scopul lui ca om și artist e exprimarea sacrului - tendință organică a componentei sale divine. Căruia, însă, i se contrapun mijloace la care are acces: numărul și măsura ("Adâncimile și înălțimile a suta oară le măsur. Socotelile sunt bune, tăiate în cremene toate"), ca formă a multiplicității / secundarului - calitate malefică a celeilalte jumătăți.



„Nu mai măsură!” e porunca pe care Bogumil i-o dă Meșterului. „De șapte ani tot măsură cu cel unghi de aramă și nici o izbândă” „Numai în iad se șocotește. Acolo, în împărăția virtuților întoarse toate sunt după măsură /.../ Acolo numărul stăpânește în întocmire, în sinoade, în bolți și în clădiri /.../ Orice număr pare o iscălitură schimonosită de drac /.../ Sunt bătrân, dar șocoteala în viața mea mult greșită - încă n-am făcut. Și dacă totuși fac, o fac în ceruri: zic unu și gândesc trei. Mă jur pe Paraklit. În împărăția lui Dumnezeu a șocoti e un păcat ceva mai mic decât călcarea poruncii a șasea. Nu. Manole, pe mine nu mă prinzi în jocul acesta necurat”.

Într-o logică a dualității, călugărul Bogumil este un caracter normal: toate argumentele sale figurează în repertoriul dogmatic creștin, dar scopul în care ele se întrunesc calcă împotriva Dumnezeului creștin, Bogumil cere: „Lasă-mă să mă rog. Dar tu nu vrei să faci jertfe, și pe mine nu vrei să mă lași să mă rog”. Și aproape imediat: „Acasă mă rog. Aici mă rog - și pe drum, și pretutindeni. Pentru tine și pentru biserica ta, pentru tine și pentru Steaua Răsăritului”.

Actului faptului de creație i se opun puterile, care amenință dinspre „orizontul misterului”. În același timp, însă, puterilor numărabile li se opune puterea lui unu: „Ochiul Cerului să ne păzească!” exclamă Bogumil. „Lipsește încă ceva, dar nu suntem părăsiți!”.

Gina NIMIGEAN (Iași)

\*\*\*

*În 1995 (cu ocazia centenarului nașterii poetului) s-a dezvelit o placă comemorativă pe casa de la nr. 41 pe strada Iuliu Maniu din Oradea, cu următorul înscris:*

*„Aici a locuit în perioada 1916-1917 marele poet și filozof român Lucian Blaga (1895-1961).*

*S-a dezvelit această placă la centenarul nașterii sale, 9 mai 1995”.*

*În anul 1998 s-a dezvelit bustul lui Lucian Blaga în incinta liceului ce-i poartă numele. Lucrarea aparține sculptorului orădean Corneliu Durgheu.*

Viorel HORJ (Oradea)

## Focul și pirofera

Pentru Lucian Blaga, focul haracliteean rămâne principiul, rădăcina, entalobia lumii și toate elementele realității reprezintă doar moduri de existență ale lui. Poezia însăși nu se fundamentează decât ca apologie sau chiar hagigrafie a focului.

Discursul liric consubstanțiază demersul identic, abstract, cognitiv, dar de orice intruziune aparentă mascându-și autonomia. În aceeași ființă textuală (filosofică și lirică), cele două perspective asupra lumii: ontologică și gnoseologică, cele două câmpuri stilistice se interferează, într-un continuu „în statu nascendi”, adică în perspectivă cosmologică, într-o geneză perpetuă, de structură igniformă.

„Făptura”, ființa, foc integrator al creației, omul se așează propateic, în mit în confruntare cu Demiurgul, cu Marele Anonim și nu în istorie care este excrescența altui element fundamental: pământul.

„Complexul prometeic” configurează în poezia lui Blaga o piroferă de o privilegiată vivacitate. Focul a aparținut zeilor, dar prin acțiunea preometeică a trecut în mâna oamenilor. Gaston Bachelard definește astfel elementul fundamental cel mai dinamic: „Dacă tot ce se schimbă lent se explică prin viață, tot ce se schimbă repede se explică prin foc. Focul este ultra-viu. Focul este intim și universal. El trăiește în inimile noastre. El trăiește în cer. El urcă din profunzimile substanței și se oferă ca iubire. El coboară din nou în materie și se ascunde, latent, asemănându-se cu ura și răzburarea. Dintre toate fenomenele, el este într-adevăr singurul ce poate fi investit atât de categoric cu două valorizări contrarii: binele și răul. El strălucește în Paradis. El arde în Infern. El este plăcere și tortură. El este bucatărie și apocalips. El este plăcere pentru copilul așezat cuminte aproape de sobă, el pedepsește, în același timp, pe un neascultător ce vrea să se joace prea aproape de flăcările sale. L. Gaston Bachelard, „Psihanaliza focului”, Editura „Univers”, 1989, p. 7.

El este stare de satisfacție și respect. Este un zeu tutelar și teribil, bun și rău, el poate să se contrazică: el este deci unul din principiile explicației universale.

Cert este că, prin intermediul focului, natura blagiană devine un complex interdictiv, o stare de reverie asupra frustrării umane și un element de jubilație și expansiune asupra efemerului și eternității ca la Coșbuc sau Șt. O. Iosif. Natura, înainte de toate, se prezintă ca o combustie continuă. Acțiunea pirotehnică se transfigurează prin vigoarea sevelor vitale, într-o ciclicitate caracteristică, de la flacără la cenușă, de la sămânță la fruct, cu vorbele aceluiași Gaston Bachelard ar configura o dinamogenică ritmată.

Ceea ce nu observă filosoful francez este faptul că focul este și tăcere, sufletul ascuns și mut al tuturor lucrurilor. (Tăcerea îmi este duhul” - spune Blaga într-unul din primele lui Poeme).

Piromenele - fenomenele născute prin combustionea focului - sau lucrărilor născute din el sau pentru el: cenușă, scântei, tăciune, rug, flacără (e și ideea gorunul calorigen), în fine, focul, elementul cel



mai tainic, misterios și întreaga zonă semantică de funcții, proximități, contiguități, opoziții, rezultate, sinonime și opoziții: lumina și umbra, seninul și absența, arderea și cenușa, arșița și văpaia, frigul și gheața, taina și revelația și chiar construcțiile oximoronice precum întunericul luminos, devin nucleul generativ al întregii poezii blagiene.

Se spune că în jurul secolului al VI-lea, î.e.n. - deci în apropierea contemporaneității cu Heraclit - geto-dacii - fondul nostru ne-latin - adorau focul, pentru că în jurul focului, al vetrei, al căminului, ca popor montan, își petreceau întreaga viață.

*Aureliu GOCI (București)*

## Din lirica italiană

### Iubire amară

Am făcut cerneala  
din struguri șerpești  
și ți-am scris cu ea  
epistolele mele otrăvite.  
Atât de-amar n-am mai iubit  
pe nimeni  
chiar dacă strugurii încă se coc  
pe drumul amintirilor.

### Ziua cea nouă

Arcul ceresc e întins  
Și tremură săgeata solară  
pe coarda vremii.  
Tăcerea așează un vâl  
adânc de neliniște:  
nici cânt, nici cuvânt  
nu poate spune vraja clipei  
Și noaptea, rănită  
de prima rază-neasteptată  
a săgeții solare  
care ucisă, dincolo de firul  
vrăjit al zării  
Noii zori se deschid

ca o rană divină  
la cercetarea mistică a cerului.  
Curcubeu, ori lumină,  
nori sau ceruri curate  
nu mai contează drumul  
pe care-l va lua așteptarea.  
O nouă zi a răsărit.

## Dimineață de februarie

Neagră numai o mierlă  
în alba dimineață de făurar  
pe ramurile goale de frig.  
Singuratec, în tăcerea zorilor  
după zile de somn sub ceață  
în Câmpia Padană  
cu jocul așteptat;  
e jocul vieții  
și, ca să nu spun multe,  
cu gloria mult dorită,  
acum, că-n imină, așteptarea  
unui viitor s-a deșteptat,  
a unei sărbători solare și-implinite.

*Bruno ROMBI (Italia)*

*În românește de Ștefan DAMIAN (Cluj)*

## POEZII:

### Clipele migrează-n cârduri

La licitație-n rate  
uneori sunt oferite  
deziluzii colorate  
în nuanțe diferite...  
Prețul de strigare-i mare  
iar spre final se triplează,  
la modă iarăși se pare  
c-au ajuns! Cine trișează?  
Complotând pe-ascuns trădarea



clipele migrează-n cârduri...  
 molie este uitarea,  
 n-o lăsați să intre-n gânduri!

### Peisaj mișcat

Piramidele de paie  
 rezerva de soare-o găță,  
 vântul de șale se-ndoaie  
 slugărnice cum să bată!  
 Floarea soarelui, cocheta  
 pare-un semn de întrebare,  
 când furnicile fac chetă  
 luna mărunțiș nu are!  
 Greierii tomnateci, parcă  
 presimt frigul ce-o să vină!  
 descântând în stele-ncearcă  
 grațiere s-o obțină?

### Stârnind tăcerea

Tăcerea din cuib  
 deși clocește  
 ouă de Cuvânt  
 cine-o stânește?  
 că iar mă arde  
 ochiul ei flămând!  
 hipnotizându-mi  
 fiecare gând,  
 se-ncolăcește  
 de el și-l mușcă,  
 parcă-i un șarpe  
 scăpat din cușcă!  
 În agonie  
 zadarnic mă zbat  
 din vise să scuip  
 veninul lăsat...

### Amurg îngreierat

Prin glasul alb, chiorchini în floare,  
 salcâmii-și risipeau nectarul  
 în simplitatea resemnării  
 pe gura vântului, hoinarul!  
 Cu ugere încărcate,  
 ofrandă cui aduc ei oare,  
 la sfârșul fraged alăptându-și  
 flămânele viețuitoare?  
 În ritualul lor de frunze  
 înmiresmară tot burgul!  
 amplificând misterul clipei  
 ce-ngreierat era amurgul!

*Maria D'ALBA (Cluj Napoca)*

### Dumnezeul cuvintelor

Dumnezeul cuvintelor  
 Vremelnic coborât pe Pământ,  
 Sfințească-Se Glasul Tău  
 De-a pururea tănuit de vânt  
 Facă-se silaba Ta dumnezeiască  
 Precum în Rai  
 Așa și în țărâna asta  
 Atât de necerească.  
 Cuvântul nostru cel de toate secundele  
 Dă-ni-l nouă acum întreg  
 Și ne iartă, Doamne, pustiile care  
 Prin noi se succed.  
 Și nu ne duce pe noi în Tăcere  
 Și ne izbăvește de Necuvânt,  
 C-a ta este unica dezlegare la vers  
 Spre slava Tatălui, a Fiului și-a Duhului Sfânt.  
 Amin.

*Ioan Adrian POPA (Alba Iulia)*



## De vorbă cu Lucian Blaga

Domnule Blaga  
 îmi spui despre sași  
 că-s ingineri,  
 fac totul util,  
 aliniat și ordonat  
 în timp ce,  
 eu cresc ca stejarul  
 din întâmplare  
 uneori chiar în  
 cărare,  
 nu cioplesc stânci,  
 mi-așez în umbră  
 casa,  
 nu strivesc firul ierbii,  
 nu am nici garduri  
 pot paște-n voie  
 animalele,  
 ferece ce  
 Dumnezeu mi-a scos în  
 cale  
 Și nu fac ordine în iaz  
 Și-n stâncă.  
 Rămân doar eu  
 cu ordine-n  
 sufletul meu.

*Eugenia IGNAT (Aiud)*

## Lucian Blaga în limba spaniolă

## Violines ardianτες, las hembras

(Viori aprinse, femeile)

Violinea son las hembras,  
 temblor en palmas repercutido  
 Las ensalzo y las canto  
 por el fin del camino  
 que tienen ya en terras.  
 Madera suave, madera sagrada!

violines son las hembras  
 rehilo sin palabra,  
 violines aedientsa debajo de arco  
 en llamas y humo.

## Sombra

(Umbra)

Sombra que movemos en la via,  
 cuando de sol y cuando de luna,  
 velada es como la runa,  
 escrita en piedra de laguna.

Por acompanar la ser en mundo  
 va junto y la inexistencia.  
 Sombra que movemos en la via  
 es humo? O, no es humo.

En alrededor halba fortuna:  
 y sombra es incarnation  
 de la nada dentro del Sol,  
 de la nada dentro de Luna!

## Tres rostros

(Trei fețe)

El nino rie:  
 "La sapiencia y mi carino es el juego!"  
 El joven canta:  
 "El juego y mi sapiencia es el amor!"  
 El viejo calla:  
 "Mi amor y mi juego es la sapiencia!"

## Cantates enfermos

(Cântăreți bolnavi)

Llevamos sin llanto  
 dolencia en cuerdas



y vamos eterno  
a sol, a sus puestas.

El alma - espada  
de fuego en vaina.  
Ay erre que erre  
palabras nos seca.

Vuello eterno resona  
enn ramos de lárices,  
Salimos en mundo  
en de balada puentes.

Caminamos casos  
con lirios en boca  
cerramos en nosotros  
un fin bajo armadura.

Llevamos sin llantro  
dolencia en cuerdas  
y vamos eterno  
a sol, a sus puestas.

Herridas llevamos - fuentes -  
abiertas bajo ropas.  
Medramos la ilimitada  
con canciones, con bóvadas.

*Petrișor CIOROBEA (Deva)*

## Înmormântarea lui Lucian Blaga la Lancrăm:

Lancrăm și lacrimi acum 40 de ani.

2001 - 40 de ani de la trecere în eternitate

Am trăit momentele de jale ale înmormântării, ilustrului meu unchi și în ciuda încrâncenării autorităților de atunci și a supravegherii conspirative, vigilente a serviciului de securitate politică, solemnitatea cu prezența unor rude, a câtorva participanți din afara satului, dar a numeroși localnici - așa cum și-a dorit poetul filozof, s-a derulat

cu respectarea datinei religiei străbune. Cornelia Blaga într-o scrisoare mărturisește că "Manifestările de simpatie și durere ale sătenilor au fost impresionante".

Ritualul de tradiție populară a completat fidel și emoționant rostirea slujbei după canoanele ortodoxe de către preotul Ioan Lașiță, el însuși rudă cu ascendenți ai familiei Blaga. Afirmațiile exprimate de unii martori cum că înhumarea s-a făcut în grabă și cu teamă, nu corespund realității. Pentru cei ce nu au participat la ceremonia funerară, dar și pentru rememorarea celor ce au fost de față, am socotit oportună aducerea în lumină a textului ceremonialului original, cu regretul că nu poate fi însoțit de coloana sonoră care nu a fost realizată (nici nu s-ar fi permis, cum de fapt a fost interzisă și folosirea aparatelor foto).

După ce pământul i-a acoperit ființa materială, lângă mormintele părinților și strămoșilor, în casa preotului Lașiță a fost oferită tradiționala pomană, e adevărat mai modestă și frugală, influențată desigur de contextul politic de atunci.

Înmormântarea a decurs normal deși sub privirile atente ale supraveghetorilor și cu atitudinea reținută a participanților, dar fără nici o perturbare. De altfel, potrivit declarației, după mulți ani, a unuia dintre șefii serviciului de securitate: la acea dată îi interesau evenimentele care ar fi putut fi provocate de grupuri de legionari? (deși Lucian Blaga nu a fost legionar, nici extremist). "Blaga nu mai era privit ca dușman al țării, al socialismului, știam că un om ca el era deasupra tuturor".

Cu toate temerile provocate de speculații imaginare, familia, consătenii, câțiva prieteni și biserica l-au însoțit pe ultimul drum pe Lucian Blaga - cel mai de seamă fiu al Lancrămului și al țării în acest secol XX, cu tot devotamentul și cinstea tradițională a poporului nostru.

Iar de atunci, dar mai ales din anul 1981, prin manifestările "Festivalului Internațional Lucian Blaga", oameni de cultură și iubitori ai poetului filozof, din Lancrăm, Sebeș, Alba Iulia, Cluj, Sibiu, București și din alte localități, iar în ultimii 15 ani chiar și de peste hotarele României, vin an de an în zilele de 6-9 mai, să omagieze personalitatea inegalabilă și opera sa, și să împărtășească celor prezenți rezultatele cercetărilor în ansamblul bibliografiei blagiene, cărei îi adaug și relatarea acestui moment de profundă trăire spirituală.

*Dr. Radu CĂRPINIȘANU (Sebeș)*



## Fondul documentar-fotografic "Lucian Blaga" al Muzeului Municipal Sebeș

Cunoscut ca fiind o instituție cultural-științifică ce are drept obiectiv colectarea și conservarea bunurilor culturale, valorificarea acestora prin expunere și publicare în scop de instruire și cunoaștere, muzeul, prin fondul pe care-l deține reușește să-și trădeze însăși "comportamentul" său.

Dealtfel, muzeul se inserează într-un cadru complex, al sistemului socio-cultural din localitatea în care există, participând din plin la viața culturală locală și nu numai.

Muzeul municipal Sebeș, parte componentă a Centrului Cultural "Lucian Blaga", deține în colecțiile sale un bogat și variat fond documentar-fotografic care amintește de personalitatea și opera lui Lucian Blaga.

În privința modului în care s-a reușit procurarea acestui fond predomină donația. Din actele întocmite cu aceste prilejuri reiese că piesele urmează a fi cedate, la momentul oportun Casei memoriale "Lucian Blaga" în Lancrăm.

Din anul 1981, când s-a inaugurat Festivalul Internațional "Lucian Blaga", s-a trecut la organizarea în cadrul muzeului sebeșan a unei secții expoziționale de bază dedicată memoriei lui Lucian Blaga. Încă de la prima ediție, exponatele au fost sistematizate cronologic având menirea de a evidenția prin imagini, articole de presă și documente, viața și opera lui Lucian Blaga, studii și traduceri din colecția sa. De la an la an, odată cu desfășurarea Festivalului, colecția muzeală dedicată memoriei lui Blaga a crescut simțitor. Dealtfel, acest fond stă la baza organizării anuale, în cadrul muzeului, a unei noi expoziții dedicate marelui poet și filozof, iar mai recent și la amenajarea expoziției de bază de la Casa memorială din Lancrăm.

Rod al concursului de artă plastică din cadrul Festivalului, respectiv al creațiilor premiate, colecția de tablouri este un element de bază în cadrul exponatelor prezentate. Menționăm în acest sens operele semnate de A. Dan, Gh. Dicu, I. Deac, I. Epure, D. Białcowski ș.a.

Un loc central în cadrul expoziției îl deține fondul fotografic. Acesta conține fotografiile ale marelui poet (ex: în Portugalia, cu trupa de actori de la Teatrul Național din Cluj Napoca, în vizită la casa natală - 1955), dar și instantanee fotografice de la edițiile anuale ale Festivalului Internațional "Lucian Blaga".

Din seria de documente de epocă Muzeul deține exemplare de cărți

de vizită personale, scrisori de familie. Catalogul școlar din perioada ciclului primar al lui Lucian Blaga, valiza din studențime, Tabloul de absolvire a liceului "Andrei Șaguna" din Brașov (1913/14) etc.

Opera blagiană este reprezentată printr-o bogată colecție de lucrări: "Elanul insulei", "Spațiul mioritic", "Mirabila sămânță", "Poezii", "Trilogia culturii", "Avram Iancu", "Ceasornicul de nisip", "Poemele luminii", "Pietre pentru templul meu" - în cea mai mare parte donate de Dorli Blaga, cărora li se adaugă și o serie de lucrări ce cuprind traduceri din opera lui Blaga în diferite limbi de circulație internațională (ex: Ioan Miloș - suedeză).

Fondul expus, dar și cel aflat în depozitele Muzeului Municipal Sebeș, constituie o valoroasă moștenire de a ne transpune în viața și opera lui Blaga. Acesta își găsește locul său specific aducându-ne aminte că "arhiva din care istoricul scoate mai mult pentru trecut este prezentul" (Lucian Blaga - 1915).

*Nicolae-Marcel SIMINA (Sebeș)*

## POEZII:

### Bejanie

Veștile au sosit  
Târziu -  
Caii erau prinși  
Și-n coama dealurilor  
Se auzea toacă  
De plecare  
Și zbatere.  
Se știu drumurile,  
Numai că, Doamne,  
Mai sunt câteva semne  
Nedesluite, încă...

### Bolta

Eu văd  
Timpul din soare  
Cum văd, uneori,  
Noaptea, doar luna.



Te strig  
Îți simt mâna  
Și-n tumult ce vine  
Vezi sângele meu  
Care naște țărâna.

### Vingard

Din mine, ficcare parte  
Clipind ușor,  
Dispare, ca ascuns,  
În carul mare.  
Lămpașe triste  
Fix atârnă  
Tot din mine,  
Ochi de pietre scumpe  
Lângă stele.

*Virgil TODEASĂ (Blaj)*

## Dintre toate, cartea luminând

### Brazde verticale

Acesta este titlul celei mai recente cărți semnată de poetul pânădean Alexandru Brad (a mai scris volumele de versuri "Liniștea Zăpezilor", "Vârsta copiilor mei", "Carusel", "Dor de-acasă", "Ora ceasului din turn"), care adună sub tâmpla paginii articole publicate în "Agricultura României" începând cu anul 1993 până în 2000. A le așterne în propoziții simple înseamnă în același timp felul în care liniștea și neliniștea satului românesc a rămas mereu o rană deschisă și deopotrivă pe văile și dealurile transilvane, prin dosare și procese, între frați, surori, prieteni și vecini. O, dar rănile satului românesc s-au adâncit umbre în sânge, pe băncile școlilor, prin floarea tot mai singheră a grădinilor, de-a lungul și de-a latul Limbii Române. Felicitări, Alexandre, pentru acest strigăt al frumuseții și durerii! (*Ion M.*)

## RamaDaNu

Poeta Minerva Chira, autoare a 7 cărți de poeme, face o radiografie afectivă a unui spațiu pe care și l-a apropiat de curând în urma unei călătorii în Țara Piramidelor. Metafora, acest aluat între uimire și respirația sângelui, între floarea ce cade și floarea care urcă devine "barcă solară" ce-o poartă "spre basmul repovestit de munți de ceară", prin galbenul de Alexandria, cetățile cucerite de Alexandru cel Mare, de-a lungul și de-a latul hărților care în loc de hârtie au sângele încheșat, pietruit al imperatorului pentru că (foarte frumos spus) el este "prăpastia inventată (de floare de tei) prin războaiele care se dau între zei". Poezia Minervei Chira este această rearticulare a cuvântului cu inima trasă pe sfoară de fragmente veșnice din frumusețea lumii, din care "a fugit toată înfristarea" după ce a "cucerit împărăția cărnii" cu sângele. Strâns în frânghii, volumul este unul dintre cele mai sensibile ale acestei Doamne profesoare de înfrumusețează mereu Limba română! (*Ion LOPĂDEANU*)

## Să am...

Prin prefectul Ioan Rus ne-a parvenit o carte de poezii cu un titlu ciudat: *Să am...* Semnatarul ei: dr. med. Alexandru Dutkan-Schlett. Tocmai din America (dar Editura este "Corvin" sunt aceste 22 de poeme prin care un suflet neliniștit își amplifică deopotrivă iubirea, tristețea, credința, dorul de casă. În poezia "Rugăciune" poetul mărturisește: "Din mângăierea Ta se nasc/ Doar valuri de mătase/ Ajută-mă, ca să trăiesc/ Cu visele-mi frumoase." și gândul ne trimite la comuna Baia de Criș unde s-a născut și a făcut școala generală, iar studiile gimnaziale la Liceul "Avram Iancu" din Brad și "Decebal" din Deva, și medicina la Facultatea din Cluj, specialist în chirurgie. Poezia modestă este precum o floare ce-ți cade în prag, pe care o ridici, o răsfoiești și te bucuri pentru că te-a întâmpinat. (*I.A.*)

## IOAN ADRIAN POPA sau supradoza de Arhanghel

A te "instaura" în Arhanghel înscamnă, după umila noastră părere, mai întâi și întâi, a găsi căile care duc spre o luciditate aparte, spre o întâlnire visată, felul de-a ajunge într-o unică și tulburătoare



împărăție - cea a SANCTITĂȚII - acolo unde, pe post deopotrivă de căpetenie de înger, este Măria-Sa Cuvântul - Lumina dintâi, amestecul de singurătate și eternitate ce l-a încheșat ca lut aparte, inimitabil. Spre această împărăție a valorii supreme, luată ca respirație a existenței umane, este împins Cuvântul, eliberat de canoanele pământești, de travaliul trecerii prin tenebre și malefism. Cel ce duce Cuvântul spre această poartă a "căpeteniei îngerilor" este sufletul - încărcat încet-încet cu toată respirația humei, dezlipindu-se apoi de realul acesteia pentru a intra în aura palpabilă a fantasticului.

Acest fel de-a face din Cuvânt un nufăr al sentimentelor care plutește pe mările sângelui, adunând forța și căderea unui val, este cel de-al doilea volum de versuri al tânărului poet albaulian Ioan Adrian Popa.

Ca mijlocitor al echilibrului și dezechilibrului dintre cer și pământ, între oameni și mișcarea fabuloasă a unui ocean mai puțin sau mai mult văzut - universul - este ales VERSUL, ca toiaș luminos ce ar putea salva încă luminișurile inimii, ale ființei, arderile întrebărilor. Și acest toiaș ar putea fi IUBIREA, cea care împacă, iartă, botează, renaște, ocrotește și oblojește rănilor umane - IUBIREA și sora ei mai mare, CREDINȚA! Ele iluminează acest "colț al materiei" de pe o planetă binecuvântată de Dumnezeu, colț care, cu siguranță, prin unicitatea lui este OMUL.

S-ar putea spune că Ioan Adrian Popa să încerce ca prin acest volum să ia o "supradoză de Arhanghel" marșând cu premeditare pe un ușor teribilism, care, să fim cinstiți, este o forță a talentului său bazat pe "veșnicia promisă" ce zace în marea căpetenie, spre a se însănătoși.

Poetul este pregătit să îngenunchieze, să fie îngenunchiat definitiv într-un "areal atât de limitat" - CUVÂNTUL, acest "microb" care reglează temperatura poemului, devenind "un afluent al Arhanghelului" adică o vertebră a unui sărut mereu pe muchie de cuțit, între viață și moarte. Cu acest al doilea volum, sufletul poetului se dezlănțuie ca un miracol pornit din tâmpla sărutului ce suferă de neant. Această "dezlănțuire" n-ar putea ajunge la cititor fără o mână întinsă a unui mare profesor: IOAN MAIER, cel ce i-a asigurat "perimetru terestru", pentru ca acel ancestral rol de "înger tare" i-l asigură însăși frumusețea creației.

Așadar, binecuvântată să fie o asemenea "așezare în Arhanghel"! (Ion M.)

## Inocența șarpelui

Colecția "Discobolul" - 2000, sper că nu greșesc, a fost inaugurată odată cu apariția celei de a doua cărți de proză semnată de Cornel Nistea (redactor) cu un titlu incitant: "Inocența șarpelui", de altfel, un fals jurnal, aceea cortină care, până la urmă, acoperă deopotrivă aplauze, puritate, naivitate, seninul... dar și rădăcinile, tristețile și bucuriile care nu se văd.

Autoportretizându-se parcă, prozatorul Cornel Nistea coboară din aducerile aminte ca dintr-o baie a tinereții, reface căldura și răcoarea oglinzilor detaliind câteva repere biografice, ca mai apoi, tocmai când nu te aștepti să le tulbure, extrapolând realitatea lor pe umerii altora, așa cum șarpele a împins otrava în jumătatea sănătoasă a mărunții, a adevărului. E un fel de-ați recunoaște frumusețea și pustiul din suflet pe care creatorul le aruncă pe fereastră ca sumă a unor anotimpuri cu strălucirea, umbrele și întrebările lor.

De altfel, rămâne metaforă, această pururi inocență... (I.M.)

## VINTILĂ HORIA - privire monografică

Lucrarea monografică "Vintilă Horia" semnată de Geogeta Orian, tânăr cadru didactic la Universitatea "1 Decembrie 1918" din Alba Iulia, vine să dea concretețe dorinței cunoașterii literaturii exilului și anume cea semnată de unul dintre cei mai programatici scriitori, autorul romanului "Dumnezeu s-a născut în exil", în 1960, laureat al premiului Goncourt, acordat dar neridicat. Tradus în 14 limbi de circulație, apare în 1919 și în limba română, cartea este un "jurnal" al poetului român Ovidiu, exilat la Tomis de împăratul Augustus. La capătul lumii poetul frivol, răsfățatul Romei, descoperă credința, se regăsește și se pregătește pentru a fi mântuit căci, între timp, undeva, "Dumnezeu s-a născut în exil".

Lucrarea Geogetei Orian este un fel de "dicționar" al operei acestui important scriitor român, mai tânăr cu opt ani decât Eliade, cu patru decât Cioran și cu trei decât Eugen Ionescu, cu o operă impresionantă prezentată sintetic în capitolele "Publicistica și eseistica: jurnale", "Poezia", "Proza scurtă", "Romanul" însoțite de un "Portret în timp" și o Biografie.

Autoarea arată că "protagoniștii lui Vintilă Horia sunt oameni fără nume, fie personalități, reuniți de aceeași dimensiune esențială: exilul... Fiind plasați în perioada de criză de valori", p. 95.



Cartea, bine scrisă, aduce în prim plan interesul pentru un scriitor cu o largă viziune a literaturii lumii, un nume de primă mărime (Oliviu IACOB).

### Discobolul

Revista de cultură "Discobolul", editată de Consiliul județean Alba, consiliul municipal Alba Iulia și Biblioteca județeană "Lucian Blaga", a apărut pe anul 2001 într-un număr comasat (44-45, ianuarie, februarie) și cuprinde, așa cum ne-a obișnuit, eseuri, poezii, traduceri, critică și istorie literară, reportaj. Cu totul aparte este eseul preotului Francois Bonschet (n. la 15.03.1946 în localitatea Domont, Franța, printre altele, director din 1993 la Seminarul Universitar al Institutului catolic din Paris) în prezentarea și traducerea lui Dan Săvan.

Surprinde faptul că-n paginile revistei încă n-au apărut, fie chiat în sinteză, manifestările culturale pe actualul teritoriu al municipiului Alba Iulia și al județului Alba. Desigur, vina este a noastră, a celor care nu le-am pus la dispoziție acest calendar cultural artistic, dar o vom face. Întrevedeam posibilitatea unor abonamente la instituții mari de cultură, ceea ce, să recunoaștem este un semn bun. (I.L.S.)

### Credința străbună

Revista editată de Arhiepiscopia ortodoxă română a Alba-Iuliei (Anul XI, nr. 3/2001) multiplicată în inima cititorului "pacea celor ce vin/bucuria celor ce rămân/binecuvântarea celor ce pleacă". Să remarcăm semnăturile: Arhiepiscopului +Andrei de Alba Iulia care, prin Cuvânt de omagiere a ÎnaltPreaSfințitului Bartolomeu, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, cu prilejul împlinirii vârstei de 80 de ani" subliniază calitățile morale și profesionale ale unui "OM trimis de DUMNEZEU", Pr. Iosif Zoica, Dan Chiachir, Pr. Florin Botezan, Pr. Mircea Maier, Pr. G. Remete, Pr. Emil Jurcan și alții. Ne bucură că viața culturală alba-iuliană are în această revistă o respirație a luminii și dumnezeirii, aparte. (I.M.)

### Terminal

Acesta este titlul primului număr al revistei de CULTURĂ și OPINIE STUDENȚEASCĂ din Alba Iulia. Din colectivul de redacție fac parte: Timotei Groapă, Mădina Oprea, Ana-Maria Paler, Nicoleta

Bărbat, Adrian Muraru, G. Bounegru, de asemenea colaboratori.

Tentația de-a saluta în bloc pe toți semnatarii s-a transformat în bucuria de-a lăuda acest clipocit de lumină a vârstei rostogolit, ca valoare, în cultura locală și națională.

La mai mare!

Cu bucurie, Ion M.

### O biografie cu ieșire la mare

Când o INSTITUȚIE de CULTURĂ împlinește, în cazul nostru, frumoasa vârstă de 25 de ani, gândul te poartă într-un compartiment al emotivității, afectivității și creativității, acolo unde s-a încheat, prin trudă și jertfă, prin replica scenică și culturală, o biografie distinctă, rotunjită după soare prin pasiunea unor oameni ce i-au devenit propriile cariatide. Din această biografie se detașează portretele unor soliști vocali și instrumentiști, interpreți ajunși în caseta patrimonială a țării, a unor artiști, slujitori ai artei și literaturii, actori, scenografi, recitatori, coregrafi, profesori și studenți, dintre ei detașându-se doi oameni de excepție, fiecare în felul său, Constantin Sârbu, un adevărat manager cultural, artist cu multiple posibilități de exprimare scenică și Ion Filimon, un epigramist de temut. Viața unei instituții de cultură este precum o carte care cu fiecare pagină scrisă își caută ieșirea la mare, la acea întâlnire cu valoarea, prin care se exprimă, consolidează și completează. În această relație - Casa de Cultură a Sindicatelor a încurajat două laturi fundamentale: colaborarea pe multiple planuri și respectul pentru complexitatea spiritului, promovarea unui climat propice dezvoltării, valorificării culturii municipiului Alba Iulia, a județului Alba și a altor zone ale țării, alimentându-le cu propria dăruire și pasiune pentru creație întru măreția sufletului.

La cei 52 de ani, inima lor e mereu tânără, iar Casa de Cultură a Sindicatelor e tâmplă fierbinte de lângă respirația culturii în ansamblul ei.

Laudă acestui fel de BIOGRAFIE COLECTIVĂ! (Ion M.)

### LUCIAN BALGA sau seducătorul de metafore

A preda, chiar și fragmente din opera lui Lucian Blaga, în școală nu înseamnă doar a derula o imagine, metaforă sau propoziție simplă



și dezvoltată, ci o încercare de descifrare a unui fenomen cultural, a unei sinteze aparte în care intră deopotrivă poezia, proza, dramaturgia, eseistica, traduceri, folclorul și memorialistica, a aniversa, de fapt un alt fel de clipă a veșniciei care face parte din înțelepciunea lumii.

A intra în acest cerc mirific al spiritualității umane este să recunoaștem, parcurgerea unui labirint al sinerghiilor, luate ca supremă laudă adusă "... semințelor, celor de față și în veci tuturor!", de care atârnă "sunetele lacrimelor", "chemările adânci de nume", pragul de lume și potecile patimei, însăși binecuvântarea dumnezeirii ca floare de leac inimitabilă.

O ramificație a acestei intrări o constituie de 21 de ani desfășurarea Festivalului Internațional "Lucian Blaga" care a polarizat până acum întreaga respirație a exegeților demiurgului născut în Albastrul Lancrem în urmă cu 106 ani și trecut întru cele sfinte de 40 de ani, antrenând profesori și cercetători, critici și istorici literari, tineri și vârstnici la elucidarea unor aspecte ale operei blagiene, încropind esuri, traduceri, cărți, rostogolindu-se, ca valoare, în patrimoniul național și universal. Prezența lui Constantin Noica la Festival acum 17 ani a fost precum o strălucire, coborâtă din înalțuri să completeze în văzul lumii filele unui nou testament referitor la rădăcinile, solaritatea, importanța unei scriituri fără egal, așezarea ei în imediata apropiere a geniului eminescian.

În acest context al valorificării și potențării unor dimensiuni ale spiritului Blaga se circumscrie și volumul profesorilor Ironim Muntean și Oliviu Iacob, de la Colegiul Național "Horia, Cloșca și Crișan", doi harnici semănători de semințe mirabile în inima zecilor de generații de elevi. Titlul acestei cărți "Lucian Blaga azi, în școală" propune tocmai apropierea de piscurile seducătorului de metafore, trasarea unei poteci spre a le atinge cu înțelegere, trudă, pasiune, răbdare, iubire pentru patrimoniul nostru cultural. Pe aceste cărări ale sufletului este mânat elevul, obișnuindu-l încet, încet cu întrupările gândirii și înțelepciunii celui care, "mut ca o lebădă" a luminat și luminează spațiul cultural românesc în universalitate.

A-l omagia, așa cum fac, acești harnici profesori este mai mult decât o lecție de limbă și literatură română, este însuși felul de a binecuvânta vigoarea, frumusețea, trăinicia Numelui de ȚARĂ.

La Mulți Ani, domnilor profesori! Lângă Tâmpla lui Blaga a răsărit o stea, sădită de inima voastră!

Ion MĂRGINEANU (Lopadea Veche)

## Aforisme blagiene

*"Mă simt foarte ardelean prin toate ale mele  
dar un ardelean la nivel general românesc  
și oarecum european"*

Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române (DEX), aforismul este designat ca o "cugetare enunțată într-o formă concisă, memorabilă".

De-a lungul timpurilor mari nume ale culturii universale (ca să ne referim doar la ele, neomițând cultura noastră populară cu proverbele și zicătorile ei n.n.) fie ca antică, medievală ori modernă au lăsat posterității zeci de mii de aforisme, maxime, cugetări dintre care cele mai multe au devenit clasice. Filozoful, dramaturgul, poetul și nu în ultimul rând cel mai însemnat "cetățean de onoare" al Lancremului, Lucian Blaga a fost, între atâtea altele, autorul a sute de aforisme cu varii trimiteri, în care încerca să-și explice sistemul filosofic (după modelul unor mari nume ale filosofiei occidentale), să atragă atenția asupra istoriei cu tot ce "ascunde" această ramură a preocupărilor umaniste, să facă referiri conform dictonului "non multum sed multa" la artă, literatură, religie ș.a.

Prin anul 1977 într-o serie devenită acum amintire a Editurii Napocense Dacia, Restituiri, apăreau strănse la un loc însemnările și aforismele lui Blaga, reunite sub titlul "Elanul Insulei". Așa cum o mărturisesc editorii Dorli Blaga și George Gană (cel ce semnează și prefața micului volum) L.B. și-a dovedit talentul și în acest gen literar încă din tinerețe continuând în paralel cu preocupările care l-au consacrat, să scrie aforisme până în ultima perioadă a trecerii sale printre noi. Răspândite prin ziarele și revistele din perioada interbelică, textele în cauză au fost grupate în mici plachete cu titlul: "Discobolul", "Elanul Insulei", "Aforisme și însemnări", "Din duhul eresului".

Explicându-și sau mai bine exprimat motivându-și vocația pentru aforism autorul relatează că "asemenea exerciții au devenit ulterioare chiar și pentru mine".

(G. Gană, op. cit., p. 10).

Ne-am oprit asupra câtorva din aceste "exerciții" care sunt, în opinia noastră, mereu actuale. Iată câteva "monstre" pe care ne permitem să le cităm: "În vremuri rapide de prefaceri sau de radicale răsturnări ai prilejul de a vedea numai oameni care se înghesuie spre întâiul plan al vieții publice. Sunt de obicei aceiași care s-au înghesuit și ieri... (lăsăm plăcerea cititorului de a se desfăta cu urmarea acestui text, "Elanul Insulei", p. 36); mai departe vorbind despre "stihuitori":



“Nu întrebați un poet ce ocupație are. Îl jigniți cum a-ți jigni soarele și luna întrebându-le ce profesii au”. Punându-și retoric întrebarea “Când s-a spălat Pilat a doua oară pe mâini” continuă “târziu, după moarte când a aflat că numele său a ajuns în Crezul creștinilor”. Nu putea fi ocolită istoria și istoriografia ca în însemnarea “Istoria este cea mai mare dezamăgire a oamenilor cumsecade”. În fine abordând marea trecere “cugeta”: “începi să mori atunci când pe nici un plan de activitate nu te mai poți depăși”.

Mărturisim că am îndrăznit să așternem pe hârtie aceste “frugale” rânduri gândindu-ne să propunem pentru o viitoare întâlnire cu universul blagian o discuție-dezbatere pe tema aforismelor Profetului și mai ales a tematicii acestora, neabordată din câte știm la nici o întâlnire pe care ne-o dă de două decenii cu spiritul lui Lucian Blaga.

Vasile MOGA (Alba Iulia)

## BUTA IACOB (n. 1944), Aiud

A terminat Universitatea din București, Facultatea de Filologie (1973).

A scris versuri, eseuri, reportaje în: “Vatra”, “Pași profetului”, “Deșteptarea” (Bacău), “Curierul” (Cluj-Napoca), “Tribuna învățământului”, “Examene”, “Unirea”, “Zorile”, “Aiudul literar”, “Pagini aiudene”. Premii literare.

### Casă românească

Crâmpei de cer  
odihnindu-se-n  
verdele grădinii  
și-n veșnicie.

### Crini

Polen de fluture  
pe aripi de înger,  
care  
vine pe lume  
spovedind  
ochiul nostru.

## Toate drumurile duc

Un poem care ar putea schimba multe opinii, preluate de unii ca dogme. În ce privește gândirea teologică a marelui poet și gânditor Lucian Blaga, este cel intitulat “Toate drumurile duc”. Îl citez integral, numerotând versurile:

1. “Ziua verde. Duh de nuc/ 2. Toate drumurile duc/ 3. unde-i raiul vântului/ dragostei, cuvântului./ 5. Toate drumurile duc/ 6. către Joia focului/ 7. spre amiaza locului/ 8. unde arde patima/ 9. unde cântă lacrima”.

A. Versurile 5-9 ne vestesc “drumuri” ale lumii, ale ținutului spre “amiaza locului” care este, deocamdată, într-o “Joie a focului” permanentă. Finitul drumului timpului este “Joia focului”. Finitul drumului materiei este “amiaza locului”. Iar “amiaza locului”, firesc, este cuprinsă în “Joia focului”, timpul purificator, pentru că acolo, atunci “arde patima” și vine răsplata pentru suferință, “cântă lacrima”.

Mai explicit, putem spune că textul exprimă comuniunea vieții noastre cotidiene cu centrul din care ne radiază viața veșnică, acela este Isus Hristos - Dumnezeu și Om, care ni se împărtășește în lume și prin Sf. Taină a Euharistiei, instituită în “Joia Mare” la Cina cea de Taină. Cum Euharistia este foc ce arde păcatele și pe cel nepocăit, timpul instituirii ei poate fi definit ca “Joia focului”.

Paradoxal, dar “Joia focului” are semnificații care permit să identifice acest semnificant și cu Vinerea Mare, a Sf. Jertfe de pe Cruce: atunci “arde patima” și e “amiaza locului”. Dar și Duminica Învierii e un semnificat al expresiei “Joia focului”, pentru că atunci “cântă lacrima”. Și timpul venirii a doua, cu Judecata lui Dumnezeu, este “Joia focului”. Sau judecata sufletului, imediat după moarte...

“Amiaza locului” poate semnifica devenirea de vârf, finală, a materiei, prin lucrarea lui Dumnezeu asupra ei. Apogeul devenirii materiei este Omul-Dumnezeu. Isus Hristos, întrupat din Sf. Fecioară.

“Amiaza locului” însemnează o maximă luminare a locului de către soare (când e umbra mai mică, mai puțină). Tot așa, prin Iisus Hristos, adevăratul Soare al Vieții, din “Joia focului”, se produce “amiaza focului”, adică el este “Lumina lumii”. Astfel spus, Hristos - Dumnezeu este deschis înspre lume, nu stă în noaptea necunoașterii. Deschiderea lui Dumnezeu spre lume se constituie în “drumuri” ce vin spre, și în, lume. Iar “drumurile duc” la Dumnezeu pentru că au fost făcute de Dumnezeu prin Iisus Hristos, să ducă la Dumnezeu. Deci aceste drumuri duc la Dumnezeu, în sensul că orice am face tot ne întâlnim cu Dumnezeu, primind darurile Sale ori sancțiunea.



B. După toate aceste observații ne este ușor de interpretat textul din partea a doua: "Toate drumurile duc/ unde-i raiul vântului/ dragostei, cuvântului".

Aici "raiul Vântului" este iarăși un absolut spre care tinde existența neliniștită, în continuă devenire. Am zice că vântul este o neliniște a văzduhului care caută izbăvirea. Izbăvirea sa, deci raiul său este rostirea, cuvântul, dar nu oricare, ci Însuși Cuvântul Inițial - Dumnezeu. Cele trei ipostaze "raiul vântului, (raiul) dragostei, (raiul) cuvântului", se suprapun și se constituie în Hristos - Cuvântul în "Sânul Tatălui".

"Vântul" ne poate duce cu gândul la neliniștea oamenilor (a lumii) după ce au căzut din comuniunea cu Dumnezeu. Așa după cum "Cuvântul Întrupat din Fecioara reprezintă comuniunea fericită a omului cu Dumnezeu, frângerea acestei comuniuni a omului (lumii) cu Dumnezeu, poate fi reprezentată pe plan semantic prin ruperea noțiunii "cuvânt" în două părți: "cu" - "vânt". Cum "vântului" poate deriva din "cuvântului", rezultă că "vântului" e partea unui întreg care duce dorul unității. Această unitate visată este starea sa de echilibru, "raiul" său. Sub acest aspect, "cuvântul" poate însemna: "Biserica", "Deplinătate inițială", "Nunta Mielului", în gândirea teologică.

C. Acum, să căutăm semnificațiile primului vers din poezie, compus din două propoziții eliptice: "Ziuă verde, Duh de nuc".

Acest început e în echilibru cu finalul poeziei: "unde arde patima, unde cântă lacrima". Aceasta pentru că "ziua verde" e o formă mai amplă a lacrimii care cântă, prin transparență verzuie, luminoasă (undeva, Blaga zicea: "soarele, lacrima Domnului cade în Mările somnului", deci ziua, produs al soarelui, provine dintr-o lacrimă, conchidem: ziua este fiica lacrimii).

Iar "Duh de nuc" are echilibru în "patima". "Duh de nuc" înseamnă și gust amar, și o anumită răceală. Gustul amar al nucului ne duce cu gândul la pătimirile noastre în lume. Deci versul inițial al poeziei asociază noțiunea de lume (adică ceea ce se vede, este sub lumină, adică zi) cu aceea de pătimire. Acest vers, împărțit în două propoziții eliptice cu punct, ne arată și altceva: "Ziuă verde" este semnul veșniciei. "Duh de nuc" este pătimirea noastră, în care am ajuns prin ruperea relației cu Dumnezeu care este Lumină "verde" adică veșnic-tânără în cadrul Existenței. Punctul dintre cele două propoziții, alăturate în vers, reprezintă ruperea, separarea lumii de Dumnezeu, prin păcat (atât al unor îngeri, cât și al oamenilor).

Poezia nu ne așează sub semnul perisabilului, ci simțim că lumea stă sub semnul Veșniciei și, de aici, speranța comuniunii celor două.

D. Sintaxa poeziei nu este întâmplătoare.

Numărul cuvintelor din vers este numărul simbol a ceea ce

exprimă. Așa, primul vers are cinci cuvinte. Două, cu punct după ele, apoi, trei. Toate cinci semnifică lumea simțurilor, cinci, care este divizată.

Versurile 2 și 3 vizează drumul lumii spre despătimire și au fiecare câte trei cuvinte; trei este simbolul perfecțiunii, Sf. Treime. Versul 4, de două cuvinte indică prin cifra 2 firile lui Hristos, deci pe Hristos (conținutul expresiei "dragostei, cuvântului").

Versurile 5-9 au, fiecare, câte trei cuvinte și fac trimiterea, prin formă cât și prin conținut, la semnificația "Dumnezeu".

Cele nouă versuri însemnează de trei ori trei, adică perfecțiunea artei umane, dorită în scopul adorării celor Trei Persoane ale lui Dumnezeu.

Și exegeza ar putea continua..., dar scopul prezentului demers, consider că este atins.

*Radu P. (Alba Iulia)*

## Semnalări ale operei lui Lucian Blaga în fondurile Muzeului Național al Unirii

Orice colecție de carte, indiferent de natura ei reprezintă un autentic tezaur cultural, zămislit de-a lungul timpului grație respectului pentru frumos și al iubirii pentru gândul scris.

Îmbogățite de-a lungul a peste un veac, prin modalitățile "clasice", îndeosebi donații sau achiziții, colecțiile noastre au fost structurate, în ceea ce privește materialul documentar, pornind de la specificitatea acestora.

Așadar, ponderea o dețin lucrările din domeniul istoriei și arheologiei în paralel cu lucrări de beletristică, critică și istorie literară, alături de cele din domeniul filozofiei, artei, etnografiei, geografiei etc.

În mod firesc, opera blagiană este prezentă în colecțiile noastre, atât prin primele ediții, cât și prin cele aparținând momentului începerii reeditării științifice, sistematice a operei poetului, respectiv perioada de după 1968.

Încercând o abordare cronologică a acestei problematice am desprins din cele peste 20 de exemplare ale operei poetului și filozofului, cărora li se adaugă peste 25 de lucrări de exegeză, câteva volume bibliofile, ce ar face cinste oricărui deținător.

Intrate în fondurile noastre prin căile enunțate anterior, aceste ediții se alătură cărților de căpătâi ale literaturii române.

Anul 1919 înregistrează dublul debut editorial al operei lui Lucian



Blaga (ca poet și filozof), cu volumele "Poemele luminii", și "Pietre pentru templul meu", din care păstrăm câte un exemplar. Tipărit la Sibiu, în 1919, primul volum conține trei "subtitluri" sugestive, incluzând fiecare un număr de poezii, după cum urmează: "Sufletul și umbra sa" (21 de poezii), "Râsul satirului" (9 poezii), "Tăcere" (14 poezii). Reamintim și în acest context faptul că "subtitlurile" de mai sus nu apar în edițiile ulterioare anului 1919, menționând totodată că poezia "Eu nu strivesc corola de minuni a lumii" a fost tipărită detașat de restul poeziilor din volumul în discuție.

Sobrietatea volumului este "îndulcită" de prezența unei viniete cu motive vegetale stilizate, ce apare pe coperta cartonată, pe foaia de titlu și la sfârșitul volumului.

Având privilegiul lecturării versurilor, am sesizat câteva aspecte ce țin de tehnica imprimării. De pildă, unele cuvinte mai sugestive contextului au fost tipărite cu caractere diferite, ce par a conferi versurilor o plasticitate aparte.

Spre exemplificare, oferim fragmente din poezia "Luceafărul", creație ce nu apare în edițiile din 1972 și 1974, cu mențiunea că sublinierile noastre sugerează astfel de cuvinte "simbol": "Îl simt cum tremurând mi-aduce moartea/ Ca altădată lacom să culeg/ Din rostul și ispita lui/ Lumină și viață..."

Particularitățile "tehnice" ale acestei superbe ediții vizează totodată abundența unor semne grafice, de punctuație, a majusculilor, în cazul unor cuvinte cu valoare afectivă aparte, precum și dispunerea versurilor, toate dând o tușă în plus "Poemelor luminii".

Cel de-al doilea tom reprezintă ediția a doua a volumului de cugetări "Pietre pentru templul meu". București, 1920 (ediția princeps apărând un an mai devreme la Sibiu).

Cu credința că în acest exemplar poate fi inclus în categoria "rara et pretiosa", ne-am îngăduit să oferim, spre rememorare, o fațetă aparte a operei blagiene, câteva cugetări ce trădează intensitatea "marilor neliniști" ale celui ce năzuia spre "regăsirea echilibrului original". Citez: "Filozofia e bemolul vieții; toate tonurile sufletești le adâncește cu jumătate de ton"; "Înainte de a mă naște, am fost o vecinicie întreagă <<nimic>>. De ce să mă tem acum de aceeași <<neexistență>> cu care am avut o vecinicie timp să mă obișnuiesc și-n care am fost deja? Nu înțeleg."; "Ochii nimănui nu m-au putut face să-mi plec ochii - numai ochii copiilor", "Inimile de piatră se încălzesc, dacă le lovește foarte des, ciocanul sortii".

Din colecțiile noastre mai face parte ediția princeps a volumului "Fetele unui veac", apărând la "Editura Librăriei Diecezeane" din

Arad, în anul 1925. Volumașul a fost publicat în seria "Biblioteca Semănătorul" (nr. 134-135).

Nu ne-am propus în prezentele considerații o analiză detaliată a aspectelor analitice ale exemplarelor noastre. Dorim să punctăm doar, câteva elemente ce diferențiază o ediție de alte, în cazul nostru edițiile de început, față de cele ulterioare (de după 1968).

Revenind la ediția amintită, menționăm prezența unui test imprimat pe o pagină de sine stătătoare ce nu se regăsește în edițiile din 1968, în forma sa originală. Oferim spre exemplificare, o secvență ilustrativă: "E un paralelism" curios între năzuințele manifestate simultan în filozofie sau în politică, în artă sau știință; în domenii, cu alte cuvinte, cari nu prea știu unele de altele. Acestui fenomen, acestui "paralelism istoric" îi atribuim o deosebită importanță..."

Prezența unui ex-libris pe foaia de titlu, datat la Alba Iulia în "10 VII 1948" îl atestă ca vremelnic profesor pe V. Crăciun".

O altă "piesă de rezistență" a colecției noastre este volumul "Daimonion" apărut la Cluj în cadrul Editurii "Societatea de mâine", în anul 1930.

Dincolo de aspectul intrinsec al acestei creații, remarcăm gestul anticipat al poetului de a omagia împlinirea în anul 1932, a 100 de ani de la moartea poetului german Goethe. Ediția noastră păstrează, în plus, o filă intitulată "În loc de prefață", în care sunt detaliate gândurile filozofului român referitoare la momentul aniversar invocat.

Considerând-o ca o pagină rarisimă, semnată de poet cu inițialele L.B., cităm câteva secvențe: "... Am dori ca această foaie să amintească intelectualității românești că și ea are datoria să participe cât mai felurit și mai util pentru noi înșine la aniversarea de care ne desparte încă puțin timp - Berna, 8 oct. 1930".

Textul volumului a fost tipărit doar pe jumătate din oglinda paginilor, sub forma unor "coloane" ce-i conferă parcă o anumită "suplete", lăsând implicit, cititorului libertatea de a interveni cu note olografe pe marginea acestuia.

Sunt de remarcat, de asemenea, pertinente trimiteri bibliografice în zona de jos a textului.

Nu lipsește din colecțiile noastre nici ediția a doua a volumului "Spațiu mioritic", apărut la Editura Oficiului de Librărie, București, 1937.

Păstrat integral, având 233 de pagini, volumul purtând dedicația "Lui Vasile Băncilă", conține o "Prefață", semnată, localizată, datată: "L.B. Viena Potzleinsdorf, 26 Martie 1936". Menționăm și în acest caz lista amintitei prezențe într-un volum ulterior (ediția din 1936), motiv pentru care considerăm oportună o redare secvențială a textului



în discuție: "În lucrarea de față aplicăm teoria stilistică asupra fenomenului cultural românesc. Trecând de la o teorie abstractă despre stil, la un caz concret am fost nevoiți să formulăm și unele determinante stilistice, cari în teoria generală au fost considerate drept simpli factori "secundari"... Poate nu e lipsit de interes mai adăugăm că ideea despre "spațiul ondulat", ca orizont specific românesc, am expus-o întâia oară în anul 1930 într-un articol apărut în revista "Darul Vremii" de la Cluj. Ideea am dezvoltat-o pe urmă într-un studiu apărut în "Gândirea" (1935).

Ultimul din seria acestor prime versuri ale operei bliagene păstrate în fondurile noastre este "Știință și creație", apărută la Sibiu în anul 1942, la Editura "Dacia Traiană" S.A. Pe foaia de titlu s-a scris cu cerneală maronie o dedicație ce sugerează parcă sensibile tonuri moralizatoare: "Lui Jenică din partea mea, pentru ca să-și aducă aminte că e bine să dai când ai ceva care-și prisosește. Cu tot dragul Iancu, Deva, 9 oct. 1948".

Poetul explicitiază conținutul volumului în textul intitulat "În loc de prefață", din care spicuim: "... Cu lucrarea de față se rotunjește "Trilogia valorilor", care-și are locul ei precis în viziunea spirituală și care se articulează potrivit planului general, urmărit pas cu pas... Dând luminii diversele studii am ținut seama de îndrumările ce se desprindeau de la sine din planul operei intenționate, dar în același timp am căutat să redactăm fiecare studiu în parte într-un fel cât mai accesibil cititorilor cu oarecare cultură filosofică..."

Alături de edițiile menționate, cum am mai amintit, colecțiile noastre s-au îmbogățit de-a lungul vremii cu alte tomuri bliagene sau lucrări de exegeză menite a completa fericit volumele de început ale operei poetului, filozofului, dramaturgului.

Spicuim, spre final, câteva dintre acestea, punctând pentru început prezența volumului "Zări și etape" (text îngrijit și bibliografie de Dorli Blaga, prefață semnată de D. Ghișe), București, 1968.

Rod al unui îndelungat travaliu ce a avut ca debut anul 1945, volumul în discuție conține selectie cugetări, eseuri și articole de filozofie a culturii și artei scrise între anii 1919-1930, pe care L. Blaga le-a grupat într-o succesiune logică din care transpare contextul unitar al acestora.

Alăturăm celor de mai sus alte câteva tomuri: "Triogia culturii", București, 1969; "Din lirica engleză" (Tălmăciri), București, 1970; "Teatru", București, 1971; "Poezii", București, 1972; "Isvoade", București, 1972; "Opere 1 - Poezii", București, 1974; "Poemele luminii" (ediție bilingvă româno-engleză), București, 1975; "Aspecte antropologice", Timișoara, 1976; "Ființa istorică", Cluj-Napoca, 1977;

"Încercări filosofice", Timișoara, 1977; "Opere 8 - Tilogia Cunoașterii", București, 1983; "Opere 2 - Poezii postume", București, 1984; "Opere 5 - Teatru", București, 1993; "Curs de filozofia religiei", Alba Iulia-Paris, 1994; "Din activitatea diplomatică", col. I, II, III, București, 1995; "Poezii/Poesis (versiunea în limba franceză)", București, 1997; "Festivalul internațional Lucian Blaga "Documentar", Alba Iulia, 2000 etc.

Conchidem că păstrarea, în colecțiile noastre al acestui mic tezaur, parțial bibliofil, ce vizează generosul interval tipografic 1919-1997 este un onorant privilegiu, reafirmând că Lucian Blaga e cea mai mare surpriză culturală a fenomenului românesc de după război".

*Doina DREGHICIU (Alba Iulia)*

## POEZII:

### Vremea

E uimitor ce trece vremea  
Și lanț de prietenii se strânge.  
Lumina, transformată-n umbră  
Asupra noastră se răsfrânge,

Iar goluri care nasc durerea  
Le-acoperim cu amintire,  
Dar timpul, implacabil rupe  
Încet și ultimile fire;

Tablouri dragi își pierd culoarea -  
Rămâne lacrima ce doare,  
O brumă așternută-n suflet  
Și cântul rece de tropare...

*Victoria POPESCU (Alba Iulia)*

### Cobra

Eu văd o cobră-n zare, sus  
se arcuiește și coboară  
cu ochiul roșu, pe apus,



cu solzi sclipind în cer de seară

pe frunte-mi plimbă limba sa,  
de foc, o însetată pară  
apleacă-mi cupa frunții-mi bea  
licoarea zilei dulci de vară

Radu PETRIC (Alba Iulia)

## Învăță să te bucuri!

Ieșeam în întâmpinarea dimineții sibiene, încărcată de genele și sprâncenele fostelor poeme în oglinzile cărora descifram pașii demiurgului, acel pumn de pământ din albastrul Lancrăm, pe care-l duceam la inimă spunându-i:

Învăță să te bucuri, să te înalți. Îmi răspundeau potecile discret, terasa bulevardului, Boca del Rio, Sâmbăta, Păltinișul - aceste aripi încărcate de linia verde a orizontului, dar și Seminarul Teologic, dar și umbrele lui D.D. Roșca, Andrei Oțelea, Nicolae Colan, Horia Teculescu.

Mai târziu, mult mai târziu am înțeles că intrasem, de altfel, în labirintul filozofiei bergsoniene, a renașterii, a lui Constantin Noica, în ramificațiile poeziei chineze, indiene și persane, tot atâtea cariatide ale înțelepciunii lumii. O, dar privirile mele erau sinteza tinerilor care-l ascultau fascinați, sorbind cu nesaț din glasul inflexiunii aparte, melodios și monoton, prin ele treceau participările discrete dar fascinante la ședințele cercului literar studențesc "Octavian Goga", jucând rolul maestrului de inițiere.

*"Lângă Sibiu, lângă Sibiu, prin lunci  
numai stejarii vor mai fi pe-atunci."*

spune poetul și eu, tânărul de ieri, maturul de azi, ies mereu în întâmpinarea PROFESORULUI și-i spun "Bună dimineața!", iar el îmi răspunde tăcut de sub tâmpla de bronz, lângă care așez o floare: respirația inimii mele. De fapt, doar o crenguță din Marele festival internațional "Lucian Blaga", ediția a XXI-a, denumit fiindcă adună toată exegeza blagiană.

Sibiu, Lucian Blaga - aceeași fereastră deschisă spre lume, filă de patrimoniu cultural național.

Alex TATU (Sibiu)

## Eminesciune I

*Din volumul "Contribuții eminesciene" publicate în revista  
"Dorul" (din Norvegia) cu prilejul "Anului Internațional  
Eminesu 2000", ediție îngrijită de  
dl. Marian Batiu*

Anul Jubiliar Eminescu, de la începutul lui, a ieșit din convenționalitate, reușind să ne ofere un adevărat spectacol prin permanența, multitudinea și diversificarea referințelor - un act plin care poate constitui expresia noastră națională în referire la marele poet.

Față de unele contestări care s-au făcut auzite nu demult - unele fudule și nervoase, altele teribiliste și tâmpo - , continuitatea de productivitate eminescologică sub semnul omagiului, exprimând atitudinea de principiu a românilor față de poetul lor, ne îndeamnă să vedem aici și o revanșă, care ne poate îndreptății să interpretăm Anul Jubiliar Eminescu și ca An electoral Eminescu. Românii îl votează de-a lungul unui an, asigurându-i detașarea absolută. Eminescu este, la ora de față, cel mai important partid din România.

Din accepția de masă ne vin și unele adeziuni ca expresii ale unui elan local sau ca eforturi lămuritoare cu o anumită specializare.

\*\*\*

Pentru ținutul Albei Iulii, Ion Buzăși și Ion Mărgineanu sunt cei mai autorizați și productivi cercetători ai trecutului "localismului creator". Și unul și celălalt, au semnat până acum mai multe sinteze documentare, cu incontestabilă valoare reconstituitivă și spor arhivistic inedit. În Anul Jubiliar, cei doi întreprind o serie de radiografii transilvane, într-un florilegiu evocator al trecerii poetului prin această provincie. Sunt reconstituite documentar traseele transilvane ale lui Eminescu; dar autorii nu se limitează doar la latura arhivistică, ci deschid și perspective de istorie literară, când subliniază elementele ardeleno ale inspirației, filaii din acest perimetru ("Publicistica lui Eminescu (...) descinde parcă din paginile polemice ale reprezentanților Școlii Ardeleno"), prezența poetului în publicistica transilvană a timpului, alcătuirii unor proiecte literare în consecința experienței de aici. Simbolul atracției ardeleno a lui Eminescu este fixat în admirație pentru Blaj ("întreaga cunoaștere a Transilvaniei se concentrează în lecția Blajului").



Repere transilvane ale biografiei și ale achizițiilor culturale și emotive sunt valorizate prin operă și apar ierarhizate în funcție de proiecția lor literară (de ex., Avram Iancu - superb legendarizat în *Geniu pustiu*).

Autorii-cercetători împing spre certitudine lunga controversă și despre descendența blăjeană a străbunicilor pe linie paternă a poetului (G. Călinescu: *Eminescu e ardelean*).

Ion Buzași și Ion Mărgineanu dau o carte (*Eminescu - radiografii transilvane*, Alba Iulia, Ed. Altip, 2000) de reconstituire tematică substanțială, dar și pioasă, a unei atmosfere specifice locului, constituită în jurul "chipului de tânăr Voievod al lui Eminescu". Miron Cristea îmbină fericit acribia documentară cu vibrația atașamentului. În prima parte, textele provenind din varii surse și de la diverși autori, recompun prezența poetului în geografia Transilvaniei, începând chiar cu argumentarea vetrei blăjene a străbunicilor (D. Vatamaniuc), *Eminescu și Blajul* (Mircea Popa, Ion Buzași), la Sibiu (Gh. Pavelescu) ș.a. Sunt presărate și câteva extrase din Călinescu și Iorga referitoare la periplusurile transilvane. Desigur că în marea bibliografie eminesciană, referințele la această temă sunt mult mai numeroase; a fost preferată autenticitatea documentară, diferitelor contexte analitice, cu informația culturală specifică.

Capitolul propriu-zis al *radiografiilor* cuprinde studii sintetice pe relația Eminescu și Ardealul, ale căror idei pot fi subsumate unei afirmații de principiu a lui Adolf Ambruster: "românismul transilvan e cel care-și poate revendica mitul descoperirii, lansării și impunerii geniului poetic *in nuce* al lui Mihai Eminescu. Sau, în enunțul altui comentator, Eminescu avea "Viziunea integrală a pământului românesc", dar "el se împământănește sufletește în Ardeal" (Horia Teculescu).

Cei doi autori au ales inspirat tonalitatea lirică de încheiere a cărții - cel mai potrivit portativ omagial la o lucrare tensionată de emoție.

\*\*\*

Tot prin grija celor doi dăruți îngrijitori ai patrimoniului spiritul albaulian, la Editura "Dacia" din Cluj au apărut, în acest An Jubiliar, *Amintiri despre Eminescu*, de autorul blăjean Ștefan Cacoveanu, fost prieten și sprijinitor al poetului. Importanța aparte a acestei cărți vine din faptul că unele pagini memorialistice ale lui Ștefan Cacoveanu sunt inedeite, iar relațiile apropiate dintre memorialist și poet conferă un însemnat interes documentar. Fiind blăjeanul cel mai apropiat de elevul venit de la Cernăuți, pe care l-a adăpostit în "cvartirul" lui, atestarea locuirii - într-o clădire care se păstrează și astăzi - este

sigură, o a doua sigură, pentru această perioadă fiind chilia Seminarului Teologic greco-catolic.

Blajul de odinioară fremăta de multa afluență studioasă și înregistra multe inițiative culturale patriotice ale "studentilor". O deosebită tensiune spirituală făcea ca Blajul să fie "chiar respirația Limbii Române" (prefațatorii). Eminescu venise la Blaj să-și clarifice și completeze situația școlară (după cum promisese părintelui său), dar și la vibrantul îndemn al lui Aron Pumnul.

Din prietenia ospitalieră pe care Ștefan Cacoveanu a oferit-o poetului, se pot reține câteva date de portret, cu o pregnanță care pare a ne încredința că noi înșine îl privim cu ochii memorialistului. Iată câteva: "de statură mijlocie, frumos și roșcovan. Avea un păr negru dat îndărăt și lung". "Era într-un surduc de peruvian negru, roș, scurt în mâneci și rupt în coate, în niște pantaloni de altă culoare (galbeni, mi se pare), scurți de i se vedeau de sub ei până la înfășurări ciobotele scâlciate și prăfuite /.../"; "la un talent așa de mare, ni se părea cumva natural această lepădare de sine"; "te plângea în uimire cu iscusimea și cunoștințele sale, îndeosebi pe teren literar"; "el era un tânăr sănătos ca piatra, nealegător în ale mâncării, mânca bine, dormea lung și fără grijă"; "nu bea, nu fuma, nu juca cărți, era ca o fată mare"; "adesea era, de o altă părere, pe oare și-o apăra vorbind cu siguranță parcă ar fi citit o carte"; "îmbajul lui românesc atât de elegant și frumos, mai ales știind că vine de la școli străine"; "îi lipsea totul, dar nu se plângea de nimic"; "tonul lui de un timbru profund, dar dulce; "umbla încet și vorbea rar și dulce, pare că auzeai o melodie"; "necazurile neamului îl făceau să se revolte și să izbucenească. Atunci vorbea ca un tribun", "el încă pe atunci avea fondul și forma poeziilor sale de mai târziu, numai n-avusese timpul să le scrie" ș.a.

Titu POPESCU (Germania)

## Fișă a înțelepciunii

Pe parcursul anului 2000 biblioteca publică "Alba Iulia" din Chișinău a reușit o integrare amplă în comunitate, în care activează. Numărul beneficiarilor înscrși din momentul fondării a depășit 14 mii. Zilnic sălile bibliotecii au fost vizitate de peste 350-400 beneficiari persoane fizice. S-au consultat și împrumutat la domiciliu peste 900-1000 publicații pe zi. Fiecărui beneficiar i-a revenit în 2000 1,2 publicații periodice. Unui angajat al bibliotecii i-a revenit 1039,4



beneficiari activi și 9052,2 vizite, indicele de circulație a colecțiilor a constituit 15. Biblioteca deține un aparat informațional bine organizat, care cuprinde catalogul alfabetic, catalogul sistematic, catalogul alfabetic pe titluri de beletristică, indice alfabetic pe materii. Aceasta furnizează informații, oferă consultanță și inițiază beneficiarul în căutare de documente. S-a început bibliografierea piesei în vederea organizării fișierului sistematic al edițiilor periodice. Bibliografia selectivă "Alexandru Horațiu-Frișcu la 50 ani" s-a lansat ca un debut al bibliotecii în cadrul lucrărilor de specialitate. Acțiunile culturale și științifice, desfășurate cu și pentru publicul cititor au avut o deosebită rezonanță în teritoriu.

Un capitol aparte îl constituie materialele publicitare, elaborate și editate pe parcursul anului de către bibliotecă: semne de carte, programe, invitații ocazionale, pliante, sigla bibliotecii, diplome, setul "Ex libris Biblioteca Alba Iulia" etc. au favorizat cultivarea unei bune imagini a bibliotecii în comunitate.

Având la bază un colectiv viabil și stabil, format din 12 colaboratori, biblioteca a reușit să-și racordeze activitatea potrivit exigențelor utilizatorului pentru a-i presta servicii de calitate. Pe parcursul anului de referință s-au stabilit relații de colaborare și sprijin în organizarea și desfășurarea acțiunilor de promovare a bibliotecii în comunitate cu Asociația Istoricilor din Moldova, Uniunea Artiștilor Plastici din Moldova, editura "Atelier", Liceul "Spiru Haret" etc., relații pe care contăm în continuare.

Activitatea bibliotecii pe parcursul anului 2000 a trezit interesul mass-mediei de pe cele 2 maluri ale Prutului, s-au scris peste 30 articole, radioul municipal și republican a transmis în eter 15 secvențe, iar programele teleanformaționale ale TV din Moldova, PRO TV - Chișinău, TV Catalan, Antena 1 au prezentat 11 secvențe.

Rezultatele activității instituției noastre s-au dovedit apreciate la finele anului de referință atât de către publicul cititor, care ne-a invadat boxa de idei cu laude și mulțumiri pentru serviciile prestate, ambianța și comoditatea creată, cât și de forurile ierarhice superioare.

Astfel, în cadrul Topului bibliotecilor publice pentru anul 2000, bibliotecii "Alba Iulia" i s-a decernat Diploma de merit de gradul II, ca celei mai bune instituții a Bibliotecii Municipale pentru activitatea desfășurată în scopul valorificării patrimoniului de carte, cultură și artă românească.

În cadrul Concursului Național pentru cea mai reușită lucrare bibliografică bibliotecii "Alba Iulia" i s-a decernat Premiul de originalitate pentru Catalogul expoziției itinerante de cărți și publicații periodice, ediții rare și bibliofile "Vreme trece, vreme vine..."

Managerul bibliotecii, subsemnta, a fost distinsă cu titlul de *Cel mai bun bibliotecar al anului 2000*, acordat pe bază de concurs, în cadrul Topului bibliotecarilor Bibliotecii Municipale "B.P. Hașdeu" și în cadrul Topului Național al bibliotecilor din Republica Moldova.

Anul 2000 a fost un an al elaborării de proiecte, al prospecțiunilor și al gândirii acțiunilor de perspectivă pentru instituția noastră. Urmează ca în 2001 să reprofilăm, parțial, biblioteca pe una de carte preponderent istorică. Să deschidem o sală de colecții speciale - colecții din bibliotecii particulare ale unor personalități ale științei și culturii românești. Să elaborăm un proiect "Servicii de bibliotecă pentru persoane dezavantajate", să revenim la proiectul "Tabără de creație și agrementul pentru copiii din familii vulnerabile din cartier". Să desfășurăm, pentru prima dată în activitatea Bibliotecii din Republica Moldova, Concursul Național de Ex Libris, circumscris împlinirii a 190 ani de la nașterea lui Alexandru Hăjdă, în colaborare cu Uniunea Artiștilor Plastici din Moldova, editura "Atelier", concurs care se va încheia la 30 noiembrie 2001 cu vernisarea expoziției lucrărilor primite și cu editarea Catalogului acestora.

Elena ROȘCA,  
director, Biblioteca "Alba Iulia", Chișinău

### Portret restrâns:

## MIHAI AVRAM NEDEIANU (Alba Iulia)

Mihai Avram Nedeianu, născut în 1935 februarie patrusprezece, în localitatea Foleștii de Sus - Nedeița. A urmat liceul teoretic de băieți de la Rîmnicul Vâlcea. A absolvit Școala Militară de ofițeri de geniu, promoția 1955-1958, cu gradul de locotenent. Apoi a urmat și absolvit Facultatea de istorie, cursurile postuniversitare ale Academiei Militare specialitatea psihologie militară.

A debutat în scriere în clasa întâi de liceu cu poezia "Lanul de grâu".

A scris: poezii, reportaje, însemnări în culegeri ca "Poarta inimii", "Sub falduri de tricolor", fiind posesorul mai multor premii literare. (I.M.)

### Cumpăna amiezii

Număr zilele  
încrustate pe crengi de alun,



lebedă stelară  
 își divulgă edenul,  
 se înalță în vârful clipei  
 zăpezile amintirii.  
 Cumpăna amiezii  
 răstignită în dangătul  
 cocoșului de sânge.

### Catren

Mă doare când frunzele cad  
 deși îngrijită natura  
 păstrează din toate răsad  
 ca fetele mierea pe gură.

\*\*\*

Mă "sorb de parc-aș fi licoare în duritatea  
 unui val"... (V.P.)  
 "LERUI-LER" (reper)

COMPLEX AL INFERIORITĂȚII "furnică"  
 din vitalitatea explozivă a minții înflăcărate  
 sporind satisfacția entuziastei fredonări de obârșie nobilă  
 în clocotitorul farmec al multiformei complezante  
 din sinceritățile pripite ale inevitabilei exaltări senine  
 tumultuoase tâlcuri emotive febrile "lirice  
 de pe înălțimile amețitoare" ale  
 MĂNDRIEI STRĂMOȘEȘTI!

Haotică încleștare  
 "LERUI-LER" (reper)

AOPANAIRAM!  
 Nebulonia înțelepciunii în predestinări ilogice  
 din voluptoasa aventură a inteligenței scriptoare  
 supliciu tremurului anxietății galopante  
 zgomot asurzitor al conștiinței virulente

în ironia necruțătoare a duioșiei fusteilor zănatice  
 pe scara opresiunii delirante de abandon imaginar  
 o lume de sarcasm în cultul tăcerii complimentului  
 maniacal (isterical)  
 al agitației perfuzii (confuzii?) în străluciri de nea  
 pulverizând neantul

Ștefan TOFOLERUILEAN (Alba Iulia)

### Despre ființa istorică: MULTIVALENȚA ISTORICITĂȚII

*Istoricitate (HISTORIA = teleoistorie, istoris-gonia), știința  
 Istoria (Historia = istorio-nomis: istorio-grafie, istorio-  
 logie), istor-ism (historis = învățare: educație, instruire,  
 ideo-logie: propagandă, influențări)  
 HISTORIA, Historia, historia!*

Conștiința - esențială substanțialitate a tuturor oamenilor le  
 însuflețește astfel ființa încât ei își dau seama (când nu sunt decăzuți:  
 în animalitate, în somnolența sensibilității) că sunt trecători prin  
 Această Lume, au multiple relații cu semenii lor (sentimente, interese  
 etc.), se gândesc uneori la trecutul lor (ca persoane, a colectivităților  
 din care ei fac parte: sunt interesați, cu sentimentul apartenenței, își  
 afirmă identitatea, își respectă specificitatea) sunt ființe istorice!

Fiecare om (individualitate unică în Univers) participă animat  
 (permanent, neconstant, specific) de conștiința sa la istoria grupului  
 social din carea face parte (chiar și atunci când încearcă "să fugă" de  
 istoricitatea sa): unii sunt făcători importanți de Istorie (atunci când sunt,  
 pot fi: "actori care joacă în prim plan, sau în alte poziții "influențe"),  
 alții sunt contributari secundari/minori greu/mai greu observabili de ei înșiși  
 și nu de puțini/aproape toți din semenii lor, dar sunt și ei "în istorie"  
 (în HISTORIA) trăitori specific activi în curriculumul vitae al Omenirii.

Cercetarea trecutului *in Tempus* "viețuirii + trăire" al oamenilor  
 membrii ai unor grupuri sociale relevante (i.e. care au făcut/mai fac  
*proper sensu* istorie) efectuată sistematic, riguros - este o știință:  
 nomiz umanistă, numită Istoria/Historia: această activitate umană  
 complexă este autentică numai atunci când ea se face (se inițiază,  
 devine, se exercită) sub semnul cardinal al Adevărului, valoarea



auto-telică ce personalizează ipostaza axiologică Homo Sapiens Scientifer. Istoricul când lucrează întru Istoria/Historia, respectă ordonanța breslei exprimată prin sentința "*sine ira et studio et cum maxima comprehensio possibile in natura humana*", constată că fiind om viu, are și trăiri și activități în viața sa personală "cufundată activ" în ISTORIE - *immersio in HISTORIA* - prin care, atunci nu se identifică cu istoricul, elaborările sale nu sunt adevăruri matematice, în străduințele cercetătorilor (respectabili, harnici) apar și eroi, omisiuni, imprecizii, situații ne-univoc definite (în Historio: enigmatică, dilematică, unele ireversibil obscure), falsuri (nevoluntare), falsificări, istoriile autentice sunt (pot fi) statutar, întrucâtva, alternative (dar nu și antinomice, discrepante).

Liviu Alexandru SOFONEA (Brașov)

## Lucian Blaga în limba slovacă

Traducerea datorată poetului slovac Jan Svantner (1949) "Copocuje jednorozec" (*Ce aude înorogul* - Traducere și postfață de Jan Svantner, Tartan, Bratislava, 1982, Ediția întâi, 104 p.) nu este prima traducere din opera lui Lucian Blaga în limba slovacă. Prima tentativă de a da o versiune slovacă versurilor acestui important poet român a fost realizată de Ioan Codreanu într-un volum bilingv apărut la Editura Minerva, București, 1976, apariție soldată cu o primire contradictorie din partea specialiștilor. La noi ea a fost apreciată în mod pozitiv (Silvia Armaș, în revista *Luceafărul*, 1976), în Slovacia ca o reușită discutabilă (Milan Resutik, în revista *Slovenske pohľady*, 1977).

Oricât de paradoxal ar părea, ambele opinii sunt deopotrivă juste și explicabile. Silvia Armaș, ca specialist în materie de limbă și cultură slovacă, nu putea decât să salute cu satisfacție și bunăvoință acest fapt editorial prin care publicul lua cunoștință de munca slovacștilor de la noi din țară și prin care s-a contribuit la lărgirea ariei de răspândire a poeziei lui Blaga dincolo de hotarele țării. De altfel Ioan Codreanu în prefața la ediția citată vede în acest volum un pas înainte în cunoaștere reciprocă a celor două culturi. Milan Resutik, identificându-se cu publicul cititor din Slovacia (cărui de fapt sau în ultimă instanță i se adresează traducerea), nu putea accepta forma, la nivel stilistic, a versiunii propuse. Îi recunoaște însă meritul de a fi atras atenția asupra necesității ca opera marelui poet român să fie tradusă și publicată în versiune slovacă (impecabilă).

La drept vorbind, versiunea traducătorului român rămâne mai mult sau mai puțin în faza unei traduceri filologice, literale, chiar

dacă în mai multe locuri e presărată cu "scelipiri" ce vădese simț artistic. Pe de altă parte, cu toate neajunsurile ei, ea are meritul de a fi pus la îndemâna celor interesați un foarte bun material cizelat în continuare. Este deci o versiune de lucru, ce poate fi socotită și punct de referință și punct de pornire totodată. Tocmai din această cauză considerăm că a trece discret sub tăcere lucrarea lui Ioan Codreanu nu-și mai are justificarea. Jan Svantner și colaboratoarea sa Mira Vojtechova cu bună seamă au luat cunoștință de ea. Ne miră deci faptul că nu apare nici o referință sau notă asupra acestei traduceri. Deși Jan Svantner citează părerea lui Ioan Codreanu (în postfața ediției slovace, p. 94), trece sub tăcere datele privind sursa. Să fie vorba de o omisiune întâmplătoare? Greu de crezut pentru că citându-l pe Jirmunski respectă cu acribie științifică retrimiterile de rigoare. Atunci, care să fie cauza? Știm doar că în zilele noastre nici un traducător nu se sfiește - și ne permitem afirmația că nu are voie să se sfiască - să confrunte mai multe versiuni, texte traduse pentru a se convinge de adecvarea propriei sale variante. Să fie sfișala lui Jan Svantner cauzată de convingerea că a dat o traducere superioară? Sau pentru a nu fi citată versiunea proprie drept una polemică? Dar orice versiune este și polemică. Cert este un singur lucru: în tălmăcirea lui, poezia lui Blaga are strălucire. Nu este o simplă traducere, este o recreare după normele și uzul poeziei, stilisticii, versificației slovace, fără a fi "trădată" originalitatea lui Blaga. Jan Svantner este poet și slovac. Aceasta, totuși, nu ar fi suficient pentru că noi - spre deosebire de unii critici - nu credem că aceste două condiții ar constitui garanția unei traduceri adecvate. În cazul de față însă acesta a fost, și este spre folosul poeziei, întrucât Jan Svantner este, în plus, înzestrat cu har poetic. Afirmația noastră poate fi dovedită printr-un exemplu simplu. În poezia "Liniște" (Ticho, p. 13), versul "cum izbesc în geamuri razele de lună" devine în slovacă "mesaene luce na obločné skla zunivo dopadat". Cuvintele cheie sunt *izbesc* și *razele* (în traducere *dopadat* și *luce*). Lexemele ce corespund cuvântului *izbesc*, udierat, buchat, trepat, zrazit sa, narazit - sunt înlocuite cu un sinonim mai îndepărtat - *dopadat*. Se poate constata o ușoară pierdere în planul sonor al însușirilor onomatopice comportate de siflantele z, s în combinație cu explozivele b, c. În afară de aceasta s-a pierdut în mod inevitabil siflanta z din cuvântul *razele* (luce), deoarece nu există, în limba slovacă, nici o altă alternativă, sugestivitatea verbului scade. Ca să contracareze pierderile, traducătorul recurge la ajutorul lexicului. Introducerea cuvântului *zunivo* (zornăitor, zângănit) care parțial recuperează pierderile din planul sonor (datorită complexului său sonor) și parțial le suplinește cu ajutorul sensului lexical. Mutația



apărută în expresie este funcțională, constitutivă (spus în termenii avansați de stilisticianul și traducătorul slovac Anton Popovic, 1975). Deci, traducătorul "simte" și interpretează în mod adecvat.

Volumul este prevăzut cu o postfață semnată de către traducător și intitulată "Lucian Blaga, poetul ideilor și simțurilor" (p. 87-96), redactată cu grijă, oferă o lectură plăcută și documentară, datele de istorie și teorie literară fiindu-i furnizate de colaborarea sa, de formație românistă (după cum reiese din nota de la p. 97).

Desigur, postfața ca specie a stilului științific, precum și factorii de cultură și cel intertemporal (termeni propuși de Anton Popovic pentru a desemna codul cultural și distanța în timp dintre momentele apariției originalului, respectiv a traducerii) și nu mai puțin orientarea către cititor (receptor) ca element al comunicării literare, și-au exercitat influența asupra interpretului, obligându-l să recurgă la simplificări, sistematizări, să reducă problematica referitoare la poezia lui Blaga. Or, cum noi avem un vag sentiment de incertitudine și dezorientare în citirea prefețelor sau postfețele scrise de poeți (în mare vogă în Slovacia), fiind obișnuiți, datorită uzanțelor din editurile noastre, ca ele să fie adevărate studii științifice datorate specialiștilor în ale literaturii, cu aparat critic și științific, cu bibliografie de ultimă oră, resimțim în cazul de față lipsa unei cât de modeste liste bibliografice.

Postfața pune la dispoziția cititorului o "cheie" care-l ajută în descifrarea poeziei lui Lucian Blaga. Interpretarea dată de Jan Svantner corespunde în linii mari cu aprecierile și concluziile istoriei literare românești, la data respectivă. Opiniile personale se relevă în înțelegerea și explicarea particularităților literaturii române care rezultă din "pendulări între tipul de cultură materială și spirituală mediteranean și cel nordic" (p. 87). În afirmațiile sale se bazează pe teoria lui Jirmunski referitor la cele două tipuri principale de poezie: clasic și romantic. Din acest punct de vedere, Lucian Blaga "pe lângă Tudor Arghezi, cel mai important poet român modern, reprezintă tipul nordic (romantic, mai precis: neoromantic), fiind continuatorul lui M. Eminescu (p. 89), în timp ce "Vasile Alecsandri reprezintă tipul sudic, clasicist". Menționăm cu această ocazie că la Blaga au fost revelate și componente mediteraniene (Darie Novăceanu, 1972), problema este deci discutabilă. Dacă ne gândim bine, Dan Grigorescu propunea (1996) o disociere a culturii, asemănătoare (în realism și expresionism) care este mai operantă când se aplică la poezia lui Blaga, întrucâtva relevă de la bun început caracteristicile poeziei lui: neliniștea, extaticul, frenezia (de "violent modernist" cum l-a denumit Eugen Lovinescu, 1927), gestul eretic (Lucian Raicu, 1976). Receptarea și cercetarea curentului expresionist la noi constituie o problemă complexă (Ov. S.

Crohmălniceanu, 1974). Blaga a rămas și acum o apariție singulară, relativ slab legată, cel puțin în conștiința publicului cititor, de acest curent literar, pe când în Slovacia, unde existau implicații mai consistente ale acestui curent, rămase în chip de capodopere, reacceptarea lui Blaga se face mai ales în legătură cu acest curent literar.

Pe fundalul expresionismului, Jan Svantner dezvoltă o fructuoasă paralelă cu opera lui R.M. Rilke (p. 91), arătând că Blaga își va desăvârși creația în sens invers de la mit la realitate (p. 93). În continuare prezintă caracteristicile și punctele culminante ale creației bliagene, cu referiri sumare la opera sa filozofică și cea dramatică, relevă dualismul simțurilor și a intelectului. Dintre temele poetice menționează căutarea sensului și esenței poeziei (în poemele *metapoetice* - termenul și sublinierea îi aparține lui Jan Svantner), teme intelectualiste și culte. Evidențiază importanța cotiturii în evoluția poeziei bliagene din ultimile volume, unde poetul descoperă necesitatea "integrării în colectivul oamenilor - al oamenilor faptei, al muncii". (p. 94).

În legătură cu judecățile de valoare pe care le exprimă Jan Svantner suntem de părere că unele sunt formulate imprecis, sau prea dur, cum ar fi cea privind relația dintre poezie și filozofie, la Blaga, aflându-se că "înfrăurirea concepției despre lume a avut consecințe *negative* deloc neglijabile" asupra poeziei sale (p. 90, sublinierea îi aparține lui Jan Svantner), din care reiese că poezia ar putea fi subordonată filozofiei, or noi știm că poetul se ferea să creeze o simplă variantă versificată a filozofiei sale, nu era adeptul liricii de idei (Gedankenlyrik, v. L. Raicu, Ov. Crohmălniceanu, N. Balotă, 1976), se vroia poet, artist care își îndrepta privirea către mirabilele taine ale existenței și le potența prin mare sa uimire și putere vizionară (L. Raicu). E vorba deci de o perspectivă aproape diametral opusă. De asemenea, nu ne satisfac formulările că (poetul) își "baza concepția pe pozițiile idealiste de coloratură kantiană", "era nevoit să renunțe la filtrul simplificator și inhibant al abordării apriorice", (concepția) "nu-i permitea să depășească cadrul îngust al trăirii senzoriale imediate și al ideii statice", ceea ce e prea puțin spus despre concepția filozofică a lui Blaga și despre forța lui vizionară. Deși spațiul unei postfețe este limitat, aici sunt de dorit mai multe amănunte măcar despre câteva concepte ale filozofiei bliagene (și alte câteva cu Spengler, existențialism și Libensphilosophie - v. Mic dicționar filozofic, 1969). Astfel, polemica se pierde în van, n-are nici suportul faptic necesar, nici finalitate. Imaginea unui Blaga semidoct și lipsit de forță poetică este nedreaptă și neadevărată. Să nu uităm că personalitatea lui Lucian Blaga în cultura română este măsura lui Brâncuși (D. Micu, 1970). Dar, spre folosul cititorului,



Jan Svantner atrage atenția asupra faptului că în creația concretă lucrurile sunt întotdeauna mult mai complexe.

Am ținut să arătăm aceste "inadecvări" pentru că abordarea problemelor de acest gen necesită în primul rând precizie acolo unde există echivocuri și mai ales când e vorba de mari personalități cărora le datorăm respect.

Multe dintre sugestiile comentariului ar fi câștigat concretetețe dacă s-ar fi specificat, la fiecare poem, din care volum face parte. Astfel cititorului i s-ar fi pus la dispoziție posibilitatea să-și facă el însuși o părere despre evoluția poetului, să sesizeze "cea de-a doua față a lui Blaga" (formularea îi aparține lui Jan Svantner).

Obiecțiile noastre nu împieteză cu nimic asupra valorii artistice a traducerii. Referitor la munca directă cu textul, Jan Svantner aduce observații interesante, juste și utile. Suntem de acord cu modul în care a pus și a soluționat problema cuvintelor abstracte. Versiunea lui Jan Svantner este o certă reușită care contribuie "la lărgirea orizontului" (Jan Svantner) literaturii slovace și a celei românești spre binele ambelor părți (Versiunea română, prescurtată a recenziei apărute în 1984 în antologia Varacie 6).

O variantă a acestei recenzii a fost publicată de Dagmar Anoca, *Literarne, reflexie (Reflexii literare)*, Nadlak, Editura societății culturale și literare "Ivan Krasko", 1997, p. 102-107 cu titlul *Lucian Blaga: Ce aude inorogul*.

\*\*\*

Mulțumim doamnei Eva Mărza pentru sprijin.

Maria-Anoca DAGMAR (Arad-Nădlac)

## Har dumnezeiesc la Lucian Blaga

Vă îndemn a deschide, cu dragoste de Cuvânt și înțelepciune, Cărțile de Poezie izvodite - cu Har Dumnezeiesc - de ardeleanul nostru, de transilvanul, de românul Poet Nemuritor, Lucian Blaga.

Pentru că, în versurile acestor cărți veți găsi și frumusețea sublimă, a feminității, în poezia: "Viori aprinse, femeile" (și, chiar gustați: "Viori sunt femeile/ tremur de palme răsfrânt/ le slăvesc și le cânt/ pentru sfârșitul de drum/ ce-l au pe pământ, (...)", După lecturarea unei astfel de poezii, se merită a mai privi, la televizor, denudarea și jignirea, precum Sodoma și Gomora, a frumuseții și nașterii de prunci a Femeii?

Dar voi, iubiților, tinere și tineri, în care Bunul Dumnezeu a investit frumusețe, poftă de viață, menire întru naștere de prunci - gânditu-v-ați, vreodată la înțelepciunea conținută de poezie, "Trei fete", a neasemuitului nostru Lucian Blag? Adică la spusele: "Copilul râde: Înțelepciunea și iubirea mea e jocul!" Tânărul cântă: "Jocul și înțelepciunea mea e iubirea!" Bătrânul tace: "Iubirea și jocul meu e-nțelepciunea!"

Vă puteți bucura și reflecta, însă, numai dacă lecturați și poezia "Cântăreți bolnavi". Purtăm fără lacrimi/ o boală în strune/ și mergem de-a pururi/ spre soare apune." (...) Vânt veșnic răsună/ prin cetini de zadă/ Purces-am în lume pe punți de baladă".

Dar, ce să vă spun eu vouă? Spre a-l cunoaște pe Poetul Nostru Național, Lucian Blaga o singură cale fi-va: Citiți-l și Răuciți-l, Înțelegeți-l și Răscitiți-l, pentru că, în Poezia Lui este Poezia Neamului, cu Mare Har de scriere, Dumnezeiesc.

În speranța că Bunul Dumnezeu - Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt - sunt aici, pretutindeni, cu noi, întru Dumnezeiasca menire de a binecuvânta înțelesurile noastre vă îndemn: "Încă odată, iar și iară" iubiți și citiți tot ceea ce înseamnă Lucian Blaga!

Pr. dr. I.O. RUDEANU (Deva)

## POEZII:

### Germogli (Mugurii)

Un vento di sera  
rovente bacia il cielo del tramonto  
e gli stampa rose di sangue sulle guance  
Gettatosi sull'erba rompe con i denti  
- pensando distrattamente-i

germogli  
di un virvulto primaverile.

Mi dico: Dai germogli  
amari fioriscono calci pieni di nettare  
e dal caldo del mio profondo palpito  
per l'amarrezza del mio tormento giovanile



## Tre volti (Trei fețe)

Il bambino sorride:

"La saggezza e l'amore mio è il gioco!"

Il giovane canta:

"Il gioco e la saggezza mia è l'amore!"

Il vecchio tace

"L'amore e il gioco mio è la saggezza!"

## Stalattite (Stalactita)

Il silenzio è la mia saggezza

e poichè rimmango immobile e pacifico,

come un asceta di pietra,

mi pare

che sia una stalattite dentro un antro imenso

col cielo per volta.

Lente,

lente,

lente - le gocce di luce

stille di pace - cadono incontenibili

dal cielo

e si impietriscono in me.

*Traducere de Bruno Rombi și Ștefan Damian*

## Proces-verbal

Încheiat azi 24.04.2001 la Centrul Cultural "Lucian Blaga" din Sebeș cu prilejul jurizării creațiilor literare prezentate pentru concursul de Creație Literară din cadrul Festivalului Internațional "Lucian Blaga" ediția a XXI-a, 2-6 mai 2001.

Comisia formată din:

- Diana Câmpan - președintele juriului, Alba Iulia;
- Ion Mărgineanu - secretar, Alba Iulia;
- Eugeniu Nistor - scriitor, Tg. Mureș;
- Mioara Pop - director, Biblioteca județeană;
- Ioan Bâscă - ziarist, "Transilvania Jurnal";
- Bia Câmpean - ziarist, "Informația de Alba";
- Gheorghe Maniu - director Centrul Cultural "Lucian Blaga" Sebeș;

- Radu Cărpinișianu - președinte Fundația Culturală "Lucian Blaga";

- Magda Cărăuș - Biblioteca județeană "Lucian Blaga"

a acordat următoarele premii:

- Premiul Festivalului Internațional "Lucian Blaga" - Ioan Aurel Dragoș (Baia Mare);
- Premiul I al Ministerului Culturii și Cultelor - Valentin Marcia (Tg. Mureș);
- Premiul II al Fundației Culturale "Lucian Blaga" Sebeș - Jude Tiberiu (Alba Iulia);
- Premiul III al Bibliotecii Județene Alba - Ioan Chira (Mireșu Mare);
- Premiul centrului de Îndrumare a Creației Alba - Gelu Dragoș (Mireșu Mare);
- Premiul Editurii "Ardealul și al Filialei Mureș a Uniunii Scriitorilor - Ioana Dundic (Galați);
- Premiul Revistei "Vatra" - Stelian Stan (Ploiești);
- Premiul Ziarului "Unirea" - Virgil Todeasă (Blaj);
- Premiul Revistei "Târnava" - Bianca Marcovici (Haifa, Israel);
- Premiul "Transilvania Jurnal" - Ana Zegrean (Bistrița);
- Premiul Ziarului "Informația de Alba" - Gabriel Codruț Bereceanu (Călărași);
- Premiul "Clubul Rotary" - Ana Maria Poenar (Vulcan);
- Premiul Revistei "Arca" Arad - Ioan Adrian Popa (Alba Iulia);
- Premiul Revistei "Familia" - Valentin Bura (Petroșani);
- Premiul Revistei "Poesis" - Amalia Burulea (Petroșani);
- Premiul Colegiului Național "Lucian Blaga" Sebeș - Adrian Lesenciuc (Brașov);
- Premiul Casci memoriale "Lucian Blaga" - Daniel Cristian Manolescu (Pucioasa);
- Premiul "Radio XXI" pentru debut în volum "Clipe" 2000 - Felicia Colda (Vințu de Jos).

*Sebeș 24.04.2001*

## Membrii juriului:

Diana Câmpan (ss)

Ion Mărginean (ss)

Eugeniu Nistor (ss)

Mioara Pop (ss)

Ioan Bâscă (ss)

Bia Câmpean (ss)

Gheorghe Maniu (ss)

Radu Cărpinișianu (ss)

Magda Cărăuș (ss)



## Premii ale Concursului național de poezie - 2001

### Perenitate

Nu poți asculta două poeme de dragoste  
în același timp  
De aceea, pe-al meu sădește-l în grădină,  
plantă perenă ce nu va înflori decât  
atunci când dragostea ta  
se va apleca asupra-i  
s-o culeagă.

### Ursită

La nașterea mea  
ursitoarele se jucau de-a v-ați ascunselea:  
norocul s-a ascuns de înțelepciune,  
frumusețea s-a ascuns de bunătate,  
împlinirea s-a ascuns de iubire  
și eu am venit pe lume căutându-le  
și negăsindu-le  
pe rând.

*Felicia COLDA*

### Melancolic

Ne mai iubim printre statui,  
Ne mai ascundem după umbre,  
Vânăm în anotimpuri sumbre  
Melancolia nimănu.

Ne mai iubim în câte-o toamnă,  
Și-n câte-un vis ne mai iubim  
Pe drumul nostru anonim  
Cad frunze, și tu știi ce-nseamnă.

Te mai iubesc fără să știi  
Mă mai iubești fără să cauți;  
Pierit de jale-i bietul flaut  
Că-abia mai poate glăsui

Stăm amândoi lângă fereastră  
Și plouă pe tăcerea noastră.

*Daniel-Cristian MANOLESCU*

\*\*\*

Închisă între buze o fiară  
numită sărut  
dedesupt un verb otrăvind-o

timpul risipit în tălpi se așterne  
în pași peste sfâșierea țipătului

\*\*\*

fiara asta trebuie altoită  
să înflorească  
dau o mână din mine  
i-o cos pe umăr bătând în vânt  
(zadarnic) de din neguri în soare  
fiarei de lut  
i-au dat mugurii

*Adrian LESENCIUC*

\*\*\*

Faceți liniște!  
E ora când Dumnezeu se trezește  
să contemple Apusul.  
La biserica din colț  
Se dau îngeri la kilogram -  
pe gratis!  
Toată lumea caută carne



oase, piele...  
Aripi! Cine vrea aripi?!!

Nu vrea nimeni...

\*\*\*

Dumnezeu n-are linie de orizont  
dar în imensa lui bunătate,  
s-a gândit să creeze pentru oameni...  
Of, de-am avea măcar  
cui în privire,  
să mai dăm câte-o gaură!

*Amalia BURLEA*

\*\*\*

Viața e o funcție,  
Definită pe suferință, cu valori în mulțime,  
Construită după legea:  
"Trăiește, pentru a învăța a muri mai bine"...

antiteză

ieri, m-am întâlnit cu diavolul...  
... m-au încântat sublima-i înfățișare,  
glasu-i mios, maniera încântătoare,  
altruismul și erudiția sa...  
și atunci...  
m-am scârbit de-atâta minunăție...

*Valentin BURA*

Vrei tu?

Vrei tu  
Să-mi fii sărut  
Cum nimeni nu mi-a fost  
Până la tine?!

Cum nimeni n-a-ndrăznit  
Și n-a putut  
Vrei tu  
Să-mi fi sărut?

Să-mi fii căprui  
Pentru orbite vrei  
Când toți neconțin  
Mă lasă orb?!  
Și când îmi bat  
Vederea într-un cui  
Vrei tu  
Să-mi fii căprui?

Vrei să mă naști  
Când toți mă avortează  
Cum își aruncă norii  
Ploaia-n vânt?!  
Când primul țipăt  
Transformat mi-e-n rană  
Vrei tu  
Să-mi fi cezariană?

Când îngerii în mine  
Și-or întinde  
Bucățile de stele  
De sub tample  
Vrei tu,  
Atât de mult-dorito,  
Neantul să veghezi  
Să mi se-ntample?

Dinții erosului

Nu te punc  
De-a curmezișul FIRESCULUI  
Și lasă-mi oxigenul  
Să facă tumbe sprintar,  
Căci azi știu:  
Îmi vor ieși  
Dinții Erosului!



Plouă-mi de vrei mai bine  
Gingiile  
Să se mistuie  
Ultimii canini de lapte  
Ce-i am...

Rămâi singură  
O coardă de inedit  
Pe traiectoria vertebrelor mele,  
Căci azi simt:  
Mi se vor înălța  
Incisivii zvelți ai Erosului -  
Oasele albe și vivace  
Ale gurii  
Cu care-am să-ți mușc sângele  
Pentru totdeauna!

*Ioan Adrian POPA*

### Suferință

Te-am agățat viață  
într-un cui!

Am aflat că umbra morții  
nu adăpostește nici un dumnezeu!

### Ne priveam și uitam de noi

Ne priveam amândoi ore-n șir indian  
Ne-ntrebam din ce noroi e făcută inima  
Zâmbeam disprețuitor amândoi  
Ne cutremuram amândoi  
Muream amândoi!

*Ana-Maria POIENARU*

### Adam modern

Mi-aduc aminte ușa cea grea  
Trântindu-se în urma sa,

Ușa raiului cu zăvor din piele de șarpe  
O aud noapte de noapte.  
Și pareă îl văd pe Adam supărat,  
În fața ușii, temător, alungat,  
Mirosind aerul pământesc, nepereche,  
Șoptindu-i Evei, scurt, la ureche,  
Biruind curioasă tăcere:  
"Altădată, eu cumpăr mere..."

### Bărăganul primăvara

Pământ reavăn, pământ reavăn,  
Nelinıştea aburilor treziți din somn  
Ca o chemare din moarte spre leagăn,  
Câmpia își caută iarăși un domn.  
Ochi de primăvară, lacrimă de zori,  
Pământ uscat, pământ uscat,  
De lorzi și siri ne-am săturat,  
Vin feți-frumoși și crai călători...  
Dulce blestem, dulce blestem,  
Fără cuvinte de bun-rămas  
Sec Bărăgan și sfânt popas  
Noptile goale prin tine le chem.  
În fiecă an, calendarul poverii  
Îți cere să cauți un domn primăvara,  
Fierbine ne-mbracă în doliu nou seara,  
Și noi dimineața uităm patima serii.  
Dulce blestem, dulce blestem,  
Hei, făt-frumos, fă-te încoa,  
Herghelii pline de cai fără șa  
Nechează jăratec și vin la un semn.

*Gabriel-Codruț BERCEANU*

### Existența poetului

mă cațăr pe scara vorbelor  
nu sunt nici începutul  
nici sfârșitul  
doar ezitarea unei clipe  
între două trepte



căutând libertatea infinitului  
prin puterea cuvintelor

## Limba

diformă și umedă  
cea mai perversă  
și cea mai temută  
nu știu niciodată  
ce sau cine ești  
știu doar atât  
că sunt robul tău  
te iubesc și te urăsc  
în egală măsură

Ana ZEGREAN

\*\*\*

picături de ploaie  
lacrimi șiroaie  
puterea cuvintelor tale  
doar prima silabă  
și-ți simt  
bătăile inimii  
senzația de disconfort  
refuzul.

\*\*\*

cum să trăiești  
în tensiune  
cum să primești  
dezastrul slăbiciunilor tale  
dezgustul și perfidia  
lucrurilor care te ștanțează  
lecția pe care ți-o propui s-o înveți  
să iei o notă de trecere

Bianca MARCOVICI

## Somnul

Satul meu  
Se-mpuțina spre seară -  
Doar spaima morții,  
Îmbrățișați,  
Ne mai ținea pe loc,  
Știam că cei plecați  
Departa  
Cu ochi de fier  
Se-ntorc.

## Bolta

Eu văd  
Timpul din Soare  
Cum văd, uneori,  
Noaptea, doar luna.  
Te strig  
Îți simt mâna  
Și-n tumult ce vine  
Vezi sângele meu  
Care naște țărâna.

## Alergătorul

Ție, iată,  
Îți las oasele mele -  
Eu, mai alerg în pădurea  
Unde copacii se-ntorc  
Cu ochii spre stele.  
Văd,  
Apa și pâinca, în zare -  
Sosirea de aur.  
În mine îngerul,  
Obosit, închide ochii  
Și doarme.



## În prag

Buimac, pe coate  
 Mai trag cu ochiul  
 Să văd cum crește  
 Albul peste noapte  
 Prin tăpile  
 De lut, uscate,  
 Prevăd sămânța  
 Zorilor  
 Din mine, atunci,  
 Arunc în vânt  
 Un pumn cu flori de astre  
 Ca un strop de apă vie.

*Virgil TODEASĂ*

## Această pagină

Dă-mi Doamne puterea  
 de a învinge seducția  
 Eului meu  
 dimpreună cu  
 sângele decolorat  
 al nopților.  
 Această pagină care  
 mă săcăie cum  
 mă săcăie  
 anotimpurile.  
 Îndepărtează de mine  
 pustietățile care  
 inundă lumea  
 prin spărtura ce ai făcut  
 în zidurile neantului.

## Golul din afara cuvintelor

Atent mai degrabă la  
 aparență ai perceput  
 inexact golul din afara  
 cuvintelor. Infinitul și

fragilitatea ființei  
 impuritățile necredinței  
 pietrele mai ușoare  
 decât aripile îngerului.  
 Vântul, ceața și  
 capriciile unui  
 destin cu simțurile învinse  
 focul iscat din  
 străfundurile  
 trupului toate alcătuiind  
 gura nespus de frumoasă  
 a sfințeniei.

*Stelian STAN*

## rugă maidaneză

Rezervă-mi, Doamne, un locșor în cămăruța mucedă a  
 dușurilor din rai  
 și-mi plantează un alun sub fiecare

să-mi cadă-n cap castane cu coaja scorojită de mugete verbale,  
 să ud cearșaful noaptea prin scorburi milaneze.

## de dragoste

te privesc  
 în timp ce lemnul ia forma mânilor tale  
 a zilelor tale de azi și de ieri  
 de marți și de joi  
 de harți și miercur

dacă în fiecare zi a anului 2001 aş scrie câte un cuvânt  
 aş inventa o literă spartă

(?)

poate că m-aş trezi în prezent ca într-un mormânt moale  
 cu prune în gură și simțuri - zăbale.

*Ioana DUNDIC*



\*\*\*

Amiaza este dusă.  
Ca să-ți pedepsesc uitarea  
mereu umblu  
ca-nfășurat în altceva.

După rânduiești severe  
dintre clepsidre te adun.  
În ceață adâncă  
noi suntem bunii ei slujitori.

E târziu ca la-nceputul lumii.  
Deschisă-i poarta.  
În ceață adâncă  
noi suntem bunii slujitori.

Deschisă-i poarta. Poate dincolo de aceste ocolișuri  
ale drumului este locul acela...

\*\*\*

Zile fără maluri. Mielul  
paște spaima sărbătorii.  
Cuvântul nu se frânge ca pâinea,  
fiecare îl primește întreg.

Joc de semne, micile oglinzi  
ale nimicului. Uitarea, piatră de încercare  
și adevăratul păpușar  
aplaudând, aplaudând.

În jurul aceleiași pădii  
vederea și nevederea, o singură laudă,  
iar restul de vorbe,  
ultima hrană.

Ții în palme paharul și el este  
chiar viața ta. Cerșetorul acesta ce vrea?

*Ioan CRISTIAN*

Vino și mai spune un adevăr despre noi

"Întotdeauna rămâne un timp  
pe care-l cutreierăm singuri."

Urzica tânără  
cu gura plină de vitalitate  
nu îndepărtează dreptul cenușii și spaimei.

Ornice de fier nu-ți mai acordă  
nici o păsuire. Trăiești  
între viața ta  
și viața cuvintelor tale.

Se limpezesc vânătorii,  
frica nu apare  
în fața orcu.

Zilnic aduci dovezi:  
ți-e foșnitoare și absența.

Poemul, o iubită părăsită frumos.

Doar în gândul sevei, fructele

Nici un timp nu este atât de scurt  
încât să nu încapă în el lumina.

Ai grijă de gândurile tale fierbinți  
când seceră departe de țarm,  
în văzul mulțimii.

Hotarul mișcător, aducător de iertare  
adulmecă numai lumi căzătoare? Astă noapte ai rămas  
cu mine până în zori. După chipul și asemănarea ta  
alte obiceiuri aveau semințele, cuvintele.

Din treaptă în treaptă  
cobor să aflu  
cine-a-ntins spre noi paharul cu răbdare.



Suntem stăpâni doar peste cuvintele noastre  
și peste puterea lor tămăduitoare..

Răspund de aceste legi însingurat....

*Ioan CHIRA*

\*\*\*

Cântecul greierului este săcâitor  
Dar cine cunoaște singurătatea  
Înțelege.

Poate s-a vrut să fiu  
Om de zăpadă  
Războinic învins  
Ce-și amăgește libertatea  
Tăiată de ghilotina lunii.

## Zodia Boemă

Tocite-s armele cu care visam să fac războiul meu din șă  
S-a stins boema zodiei chemare  
Potop de vin și de rachiu  
Nu voi mai bea.

Cenușa-n suflet, poduri arse  
Îmi pune soarta-mi, și ce soartă!  
Mi-e aspru creierul de zile  
Cu nopți bătându-le în poartă.

Prin sânge nu mai tremur clipa  
nici cântecul nu'nalț la stele  
Când permanetizând risipa  
Plătesc accize umbrei mele.

\*\*\*

Adormisem pe umărul tău stâng  
cum șoimul revenit din văzduh.

Focul din vatră era stins; mâinile tale  
risipeau păpădii de lumină.

Fericit bărbatul ce-a pierdut  
toate războaiele  
și-a uitat să mai vină.

*Tiberiu JUDE*

## Schitul umbrei

Păcat neiertat  
e ziua  
în mistuiri  
de feline  
neștiind să repete  
cel ce mă vede  
pe mine  
pragul se albește în vis  
patima rugăciunii  
se leapădă  
de sens  
incendiind  
semnul crucii  
din mers...

## Iartă-le lor...

Umbra apei  
mișcă iar  
căpătâiul  
împart fărâma de sore  
întâiul  
nu pot striga  
cuvântul  
numai în timpanele melcilor  
începe  
aliniatul  
malurile se încrucișează  
piept gol  
se încheagă aerul



peste fiecare deget  
rotocol...

### Decor pentru ziua a treia

Cu pleoapele ai stins flacăra...  
pânzele de păianjen  
îți sunt cădelnițe  
visarea ierbilor  
s-a făcut nor  
aburul respirației  
în vârtelnițe  
cruce  
mâini ce dor...  
și verdele vâscului  
se duce...

### Al cincelea anotimp

Nu mă strigă nimeni  
e în incendiu ziua  
mâini  
invocă limba cerului  
să cadă  
n-are apă ochiul  
când ar vrea să vadă  
vreascu ține stâlpul  
aripa e poartă  
nu s-a spus cuvântul  
cel mai de pe urmă  
se topește sarea  
în inelul buzei  
peste umbra crucii  
cade iarăși brumă

*Valentin MARICA*

### fluturile și becul

*"existau destule semne... care îmbrăcau  
cizme tot mai mari"  
(Günter GRASS)*

răbdarea  
gravitația egalizează nesăbuițele

în răcoarea acestei idei  
amintirile tale  
așteaptă să fie semnat biletul de voie

întâmplări lungi  
luminate pe măsură de făclii  
rușinoase

minutul puterii

"trebuie și de data aceasta  
să ne iubim mult  
să respirăm mai tare  
decât plămânul călăului"

înțelesul pe măsură

căutând iertare  
împreună ne-am pregătit  
anotimpurile

cheile acelor strigăte îndrăznețe  
ne-au uimit  
trebuie să rămâi între lucruri  
și fapte utile  
mi-ai spus  
în cuminența cuvântului cuminte  
întrebi  
ce simte fluturile căzut  
din piscul lămpii  
după minutul puterii



luni marți miercuri  
joi vineri sâmbătă duminică  
între coperți pietroase

micimea cea de toate zilele  
șlefuită până la victorie  
iadul nostru iar se veseleşte

turma oarbă  
pe coridoare lungi și complicate  
consimțirea luminează fața  
refuzul îi dă frumusețe

puneți pază  
pe ciudata noastră sănătate.

buncărele nu pot scăpa de betonul lor

*"... tot ce mi-a stat în trecut în spate  
îmi iese acum neîncetat în față"  
(Günter GRASS)*

pe spinări de întrebări  
se apropie o sâmbătă obeză  
cu toate semnele din scriptură

pe aici am mai fost în alt vis  
cuvântul se ia după tine  
te judecă  
este dovada răbdării de a trăi

păpușa  
iubește țara păpușilor  
o grabă înceată sub roata caleștii  
ce libertate ciudată  
triumful e supușenie

privești scara minunii la fereastra străină  
te întrebi  
oare trebuie să aștepți ceea ce trebuie să vină

sau ceea ce vine  
așteaptă

adevărul își face loc printre picături  
viața  
nu permite nici o repetiție

întotdeauna te așteaptă cineva de prea departe  
lângă cheile unor lacăte neinventate

rădăcina spaimei  
adânc înfiptă în fuga iepurelui  
iedera înalță zidul  
de care nu vei trece

tainul zilnic  
gândurile pe care le-ai ascuns în ceilalți  
se întorc la tine

adevărul își face loc printre picături  
numai cel vinovat  
trăiește și umblă cu inocență  
doar atât înțelegi  
cât poți stăpâni

singura umilință  
pe care o mai suportă  
este trupul

bigamia visului

*"ochiul îngrijitorului are culoarea aceea  
brună, care nu poate citi în ochii  
mei albaștri..."  
(Günter GRASS)*

nu știm ce se petrece în iglul vecin  
paralizați în bunăcuviința cutumelor



pandore și cutii  
 frigiditatea cuvintelor  
 și victoria căreia nu-i poți face față

fiecare vârstă a ta  
 s-a deșteptat în sângele meu  
 în brațele bunului anotimp

de frica armoniei  
 îmblânzim fiare nemulțumite

târziu  
 Dumnezeu ne-a arătat zilele mănoase  
 copii și învățători  
 pe coridoare înfundate  
 cu gratii

cutează  
 și arată-te tristă  
 numai dacă au fost trăite clipe a fost trăită și viața

te aștept și-i frig  
 vei veni să-ți dăruiesc aripa de plumb  
 nemeritată

bigamia visului  
 rostul strigătului  
 octombrie cel nou ne împinge  
 în inima unui alt adevăr

spre a capcana noua  
 viață  
 distrusă de cuvinte

foamea și pâinea  
 setea și apa  
 știi dovada sigură că cineva poate fi  
 în două locuri diferite  
 în același timp  
 numai cei slabi vor să-și distrugă păcatul  
 buna vinovăție îți dă odihnă

pâinea și foamea  
 apa și setea  
 bigamia visului  
 veșmântul celor hotărâți

## rasputin și alfabetul

*"Înțelegând imediat iremediabilul  
 situației mele..."*

*(Günter GRASS)*

întârzieri în mirări mici

poți învăța cum se întâmplă  
 de la mâna ce răstoarnă  
 clepsidra

prea grabnic crește nerăbdarea

acum nu e timpul  
 poate altădată

acum  
 rupe cu poftă din deșertăciunea  
 deșertăciunilor  
 ca dintr-o pâine

fiecare e lazăr  
 învie de câteva ori într-o viață

înțeleaptă durerea  
 ne ajunge doar prin blândețe

un petec de odihnă  
 de zi după zi se zdențuiește

întârzieri în mirări mici  
 cine se încumetă să talmăcească  
 această întâmplare  
 legată de șinele întrebărilor



privești  
 aceea parte din mine  
 la care eu nu au ajuns  
 norocul  
 de care nu știu să mă descotorosesc  
 eroismul inerției  
 întârzieri mici  
 durerea  
 ne ajunge doar prin blândețe  
 ști prea bine  
 toate acestea

*Ioan Aurel DRAGOȘ*

## CUPRINS

Eminescu și Lucian Blaga: intrarea lor spectaculoasă în literatură ( <i>D. VATAMANIUC</i> ) .....	5
Chip al europenității ( <i>Răzvan THEODORESCU</i> ) .....	8
Rugăciunea Blaga ( <i>Augustin PRESECAN</i> ) .....	8
Regăsirea Blaga ( <i>Mircea HAVA</i> ) .....	8
Bucuria Blaga ( <i>Ion LOPĂDEANU</i> ) .....	9
"Lângă sat, iartă-mă iarăși" (+ <i>ANDREI</i> , <i>Arhiepiscopul Alba-Iuliei</i> ) .....	9
Primarul și invitații săi ( <i>Ion MĂRGINEANU</i> ) .....	10
Primi pași pe urmele Poetului ( <i>Gh. PAVELESCU</i> ) .....	11
Praguri ale definirii în poezia lui Blaga ( <i>Ana VRĂJITORU</i> ) .....	14
Lucian Blaga - poetul dorului metafizic ( <i>Ion MILOȘ</i> ) .....	16
Minus-paradis și plus-paradis ( <i>Titu POPESCU</i> ) .....	20
Lucian Blaga: Nagy Istvan și Hans Eder la confluența cu expresionismul ( <i>Ioan MARIȘ</i> ) .....	23
Spațiul românesc în viziunea lui Lucian Blaga ( <i>Radu TOTOIANU</i> ) .....	26
Numărul și măsura - fragment ( <i>Gina NIMIGEAN</i> ) .....	27
În 1995... ( <i>Viorel HORJ</i> ) .....	28
Focul și pirosfera ( <i>Aureliu GOCI</i> ) .....	28
Din lirica italiană ( <i>Bruno ROMBI, trad. de Ștefan DAMIAN</i> ) .....	30
lubire amară .....	30
Ziua cea nouă .....	30
Dimineață de februarie .....	31
Poezii .....	31
Clipele migrează-n cărduri ( <i>Maria D'ALBA</i> ) .....	31
Peisaj mișcat .....	32
Stărnind tăcerea .....	32
Amurg îngreierat .....	33
Dumnezeul cuvintelor ( <i>Ioan Adrian POPA</i> ) .....	33
De vorbă cu Lucian Blaga ( <i>Eugenia IGNAT</i> ) .....	34
Lucian Blaga în limba spaniolă ( <i>trad. Petrișor CIOROBEA</i> ) .....	34
Violines ardientes, las hembres (Viori aprinse, femeile) .....	34
Sombra (Țmbra) .....	35
Tres rostros (Trei fețe) .....	35



Cantateca enfermos (Cântăreți bolnavi) .....	35
Înmormântarea lui Lucian Blaga la Lancrăm (Radu CĂRPINIȘIANU) .....	36
Fondul documentar-fotografic "Lucian Blaga" al Muzeului Municipal Sebeș (N. M. SIMINA) .....	38
Poezii (Virgil TODEASĂ) .....	39
Bejanie .....	39
Bolta .....	39
Vingard .....	40
Dintre toate, cartea luminând .....	40
Brazde verticale (I. MĂRGINEANU) .....	40
RamaDaNu (I. LOPĂDEANU) .....	41
Să am... (I. AIUDEANU) .....	41
Ioan Adrian Popa sau supradoza de Arhanghel (I.M.) .....	42
Inocența șarpelui (I.M.) .....	43
Vintilă Horia - privire monografică (Oliviu IACOB) .....	43
Discobolul (I.L.S.) .....	44
Credința străbună (I.M.) .....	44
Terminal (Ion M.) .....	44
O biografic cu ieșire la mare (Ion M.) .....	45
Lucian Blaga sau seducătorul de metafore (Ion MĂRGINEANU) .....	45
Aforisme blagiene (Vasile MOGA) .....	47
Buta Iacob (n. 1944), Aiud (I. AIUDEANU) .....	48
Toate drumurile duc (Radu P.) .....	49
Semnălări ale operei lui Lucian Blaga în fondurile Muzeului Național al Unirii (Doina DREGHICIU) .....	51
Poezii .....	55
Vremea (Victoria POPESCU) .....	55
Cobra (Radu Petric) .....	55
Învață să te bucuri (Alex TATU) .....	56
Eminesciune I (Titu POPESCU) .....	57
Fișă a înțelepciunii (Elena ROȘCA) .....	59
Portret restrâns: MIHAI AVRAM NEDEIANU (I.M.) .....	61
Mă "sorb de parc-aș fi licoare în duritatea unui val"... (V.P.) (Ștefan TOFOLERUILEAN) .....	62
Haotică încleștare .....	62
Despre ființa istorică: multivalența istoricității (Liviu Alexandru SOFONEA) .....	63
Lucian Blaga în limba slovacă (Maria-Anoca DAGMAR) .....	64
Har dumnezeiesc la Lucian Blaga (I.O. RUDEANU) .....	68
Poezii (trad. de Bruno ROMBI și Ștefan DAMIAN) .....	69
Germogli (Mugurii) .....	69
Stalattite (Stalactita) .....	70

Proces-verbal .....	70
Premii ale Concursului național de poezie 2001 .....	72
Perenitate (Felicia COLDA) .....	72
Ursită .....	72
Melancolie (Daniel-Cristian MANOLESCU) .....	72
închisă între buze ... (Adrian LESENCIUC) .....	73
fiara asta ... ..	73
Faceți liniște! (Amalia BURLEA) .....	73
Dumnezeu n-are linie ... ..	74
Viața e o funcție... (Valentin BUTA) .....	74
antiteză .....	74
Vrei tu? (Ioan Adrian POPA) .....	74
Dinții crosului .....	75
Suferință (Ana-Maria POIENARU) .....	76
Ne priveam și uitam de noi .....	76
Adam modern (Gabriel-Codruț BERCEANU) .....	76
Bărăganul primăvara .....	77
Existența poetului (Ana ZEGREAN) .....	77
Limba .....	78
picături de ploaie ... (Bianca MARCOVICI) .....	78
cum să trăiești... ..	78
Somnul (Virgil TODEASĂ) .....	79
Bolta .....	79
Alergătorul .....	79
În prag .....	80
Această pagină (Stelian STAN) .....	80
Golul din afara cuvintelor .....	80
rugă maidaneză (Ioana DUNDIC) .....	81
de dragoste .....	81
Amiaza este dusă... (Ioan CRISTIAN) .....	82
Zile fără maluri ... ..	82
Vino și mai spune un adevăr despre noi (Ioan CHIRA) .....	83
Doar în gândul sevei, fructele .....	83
Cântecul greicului ... (Tiberiu JUDE) .....	84
Zodia Boemă .....	84
Adormisem ... ..	84
Schitul umbrei (Valentin MARICA) .....	85
Iartă-le lor ... ..	85
Decor pentru ziua a treia .....	86
Al cincelea anotimp .....	86
fluturile și becul (Ioan Aurel DRAGOȘ) .....	87
buncărele nu pot scăpa de betonul lor .....	88
bigamia visului .....	89
rasputin și alfabetul .....	91